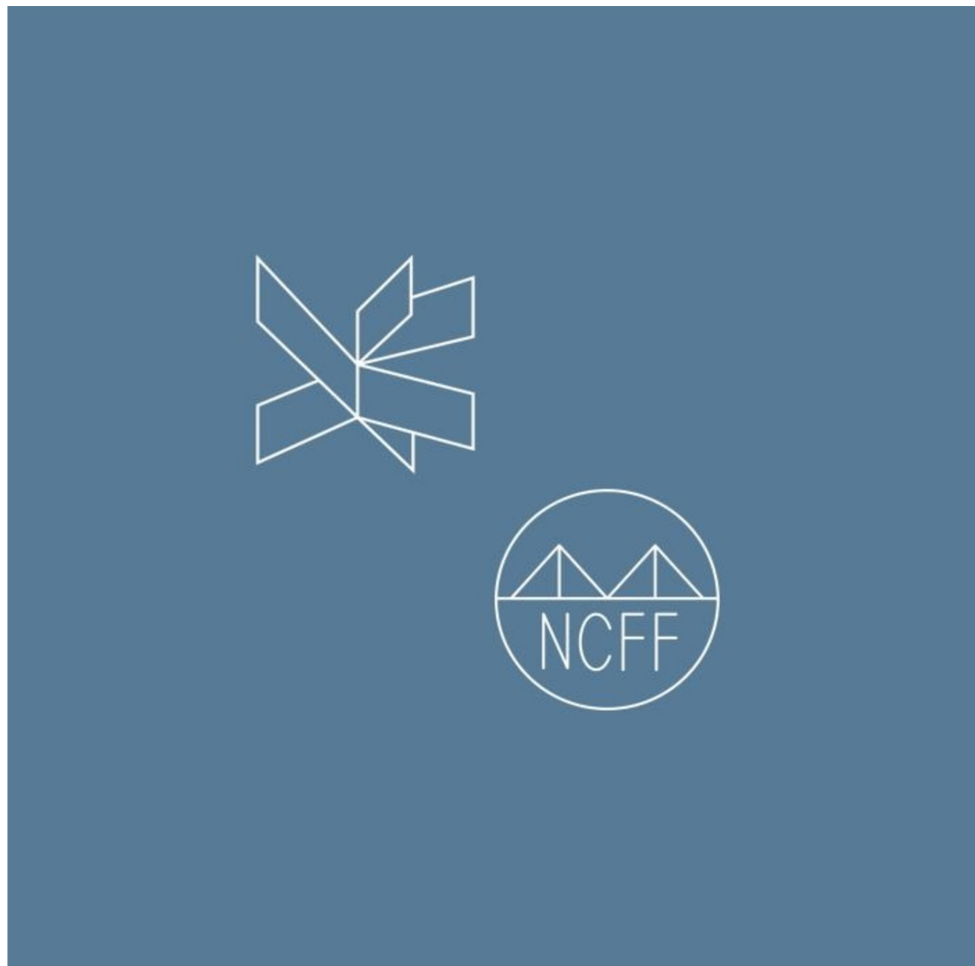

Kvalitetsudvikling, brobygning og videreudvikling

En behovsundersøgelse i faget engelsk på
tværs af uddannelsessystemet

August 2020
Anja Bols Slåttvik, Line Møller Daugaard & Anne
Sofie Jakobsen

Kvalitetsudvikling, brobygning og videreudvikling
– En behovsundersøgelse i faget engelsk på tværs af uddannelsessystemet

1. udgave 2025

Copyright © 2020 Forfatterne & NCFE

Forfattere: Anja Bols Slåttvik, Line Møller Dagaard & Anne Sofie Jakobsen

Indholdsfortegnelse

Forord og læsevejledning	5
1: Om projektet og den gennemførte spørgeskemaundersøgelse	6
Samspil mellem projektgruppe og referencegruppe	6
Spørgeskemaets opbygning	7
Udsendelse, besvarelser og gennemførelsesprocent	8
Respondenternes profil	10
Opsamling og vurdering	12
2: Analysetema 1: Engelskundervisningen	14
En høj grad af motivation for engelskfaget – og stor spredning	15
Tæt på spredningen i grundskolen	15
En broget elevgruppe – en uadresseret inklusionsudfordring?	16
Pigerne mod drengene?	16
Tæt på spredningen i ungdomsuddannelserne	17
Øget polarisering	17
'Grundskoleballast'	18
Tæt på spredningen i de videregående uddannelser	19
'Gymnasieengelsk' og 'halvstuderede røvere'	19
De uddannelsesmæssige rammer	19
Sprog- og indholdsvalg i engelskundervisningen	20
Engelsk som klasseværelsessprog	20
Didaktiske fikspunkter	21
Erfaringer fra andre sprog end engelsk	22
CEFR – Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog	22
Samarbejde og netværksdannelse	23
Opsamling og vurdering	25
3: Analysetema 2: Faglige kompetencer og faglig opkvalificering	26
Tæt på faglig opkvalificering i grundskolen	27
Tæt på faglig opkvalificering i ungdomsuddannelserne	29

Ét engelskfag med mange dagsordener	30
Tæt på opkvalificering i de videregående uddannelser	31
There's always more to learn :-)	31
Muligheder for faglig opkvalificering	32
Opsamling og vurdering	33
4: Analysetema 3: Brobygning og overgange i engelskfaget	35
Brobygning og overgange	36
Indsigt i engelskundervisningen på andre uddannelsestrin og engelsk kompetencerne hos elever og studerende	37
Grundskole	38
Ungdomsuddannelse	38
Videregående uddannelse	38
Brobygning i engelskfaget	40
Uddannelse af sproglærere	43
Opsamling og vurdering	46
5: Analysetema 4: Engelskfaget nu og i fremtiden	48
Engelskfagets tre primære udfordringer	49
Spredning	49
Nedskæringer	50
Motivation	50
En tværgående udfordring: Alle kan jo engelsk	50
Engelskfagets fremtid?	52
To forskellige engelskunderviserpositioner	53
Opsamling og vurdering	54
6: Opsamling og opmærksomhedspunkter	56
Hovedpointer	56
Analysetema 1: Engelskundervisningen	56
Analysetema 2: Faglige kompetencer og faglig opkvalificering	57
Analysetema 3: Brobygning og overgange i engelskfaget	57
Analysetema 4: Engelskfaget nu og i fremtiden	58
Opmærksomhedspunkter	58

Forord og læsevejledning

I denne rapport formidles resultaterne fra projektet *Kvalitetsudvikling, brobygning og videreudvikling – en behovsundersøgelse i faget engelsk på tværs af uddannelsessystemet*. Projektet er finansieret af NCFE og gennemført af Anja Bols Slåttvik og Line Møller Daugaard, VIA University College i samarbejde med Anne Sofie Jakobsen, NCFE Øst i perioden januar – juni 2020. Projektet består i en spørgeskemaundersøgelse udsendt til engelskundervisere i grundskole, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser med det formål at få indsigt i engelskundervisernes oplevelser af udfordringer, muligheder og udviklingsbehov som afsæt for den fremtidige udvikling af engelskfaget og -undervisningen i Danmark.

Rapporten består af 6 afsnit. I afsnit 1 beskrives baggrunden for projektet og projektets tilrettelæggelse, hvorefter der redegøres for spørgeskemaets opbygning og udsendelse samt antallet af besvarelser og respondenternes profil. Herefter præsenteres fire tematiske analyser af besvarelserne af spørgeskemaet i afsnit 2-5, som belyser henholdsvis engelskundervisningen, engelskundervisernes kompetencer og ønsker til faglig opkvalificering, brobygning og overgange i engelskfaget samt engelskfaget nu og i fremtiden. De tematiske analyser er baseret på vores analyse og fortolkning af såvel talmateriale som respondenternes uddybende kommentarer til spørgsmålene i spørgeskemaet. Analyseafsnittene rummer en række illustrative udsagn fra kommentarfelterne, som fremtræder i ikkepersonhenførbare form og præsenteres i særlige citatbokse. Resultaterne af undersøgelsen samles og perspektiveres kort i afsnit 6, og det samlede spørgeskema findes som bilag under tilknyttet materiale.

Det er vores håb, at projektet og denne rapport kan bidrage til den fortsatte udvikling af engelskfaget og -undervisningen i Danmark.

God læselyst!

Anja Bols Slåttvik, VIA University College
Line Møller Daugaard, VIA University College
Anne Sofie Jakobsen, NCFE Øst

Om projektet og den gennemførte spørgeskemaundersøgelse

I projektet *Kvalitetsudvikling, brobygning og videreudvikling – en behovsundersøgelse i faget engelsk på tværs af uddannelsessystemet* gennemføres den sidste af i alt fire behovsundersøgelser blandt fremmedsprogsundervisere på tværs af det danske uddannelsessystem. Mens de foregående undersøgelser har fokuseret på henholdsvis tysk, fransk, spansk, er det i denne undersøgelse engelskfaget, engelskundervisningen og engelskunderviserne i Danmark, der er i fokus.

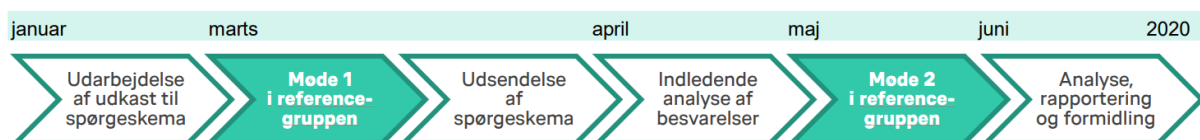
Målet med engelskundersøgelsen er at få indsigt i engelskundervisernes oplevelser af udfordringer, muligheder og udviklingsbehov som afsæt for den fremtidige udvikling af engelskfaget og -undervisningen i Danmark - på tværs af uddannelsessystemet og i sammenhæng med de øvrige fremmedsprogfag.

I projektgruppen har vi bestræbt os på at finde en balance mellem på den ene side at skabe sammenhæng og relevante sammenligningsmuligheder i forhold til de øvrige behovsundersøgelser i de andre sprogfag, men samtidig på den anden side at tilrettelægge engelskundersøgelsen, så den giver mulighed for at indfange de forhold, der måtte være særlige for engelskfaget.

I det følgende redegør vi først for projektdesignet og samarbejdet med projektets referencegruppe, før vi vender os mod opbygning og udsendelse af spørgeskemaet, besvarelser og gennemførelsesprocent og til sidst respondenternes profil.

Samspil mellem projektgruppe og referencegruppe

Projektet er gennemført af en projektgruppe bestående Anja Bols Slåttvik og Line Møller Daugaard, VIA University College og Anne Sofie Jakobsen, NCFE i perioden januar-juni 2020. Som modellen over projektdesignet på næste side viser, har projektgruppen haft et tæt samarbejde med en referencegruppe bestående af 10 engelskkyndige fagprofessionelle med omfattende undervisningserfaring i engelsk i forskellige kontekster:

Referencegruppens funktion har været at kvalitetssikre projektet og specifikt at bidrage til udviklingen af a) et relevant spørgeskema og b) en dækkende analyse af besvarelserne. Denne kvalitetssikring har fundet sted gennem to halvdagsmøder; det første gennemført som et fysisk møde i marts 2020 og det andet i form af et virtuelt møde i maj 2020.

Referencegruppen er sammensat med henblik på at sikre den bredest mulige repræsentation af engelskfaget i forhold til uddannelsestrin og -type samt geografisk og kønsmæssig spredning. Referencegruppen består af:

Kasper Leth	Ellevangskolen, Aarhus
Lena Smith Boysen	Sproglærerforeningen
Marianne Ancker	Læringskonsulent for engelsk i grundskolen
Rikke Christensen	Viborg Katedralskole
Line Flintholm	Fagkonsulent for engelsk i STX og HF
Line Lindeblad	UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole
Peter Wind	Viborg Gymnasium og HF
Joyce Kling	ENGEROM, Københavns Universitet
Maja Bogø Josephsen	U/Nord
Nicolai Andersen	Københavns Professionshøjskole

Vi ønsker i projektgruppen at rette en varm tak til referencegruppen for et strålende samarbejde og værdifuld sparring.

Spørgeskemaets opbygning

Med input fra referencegruppen og inspiration fra spørgeskemaerne i de tidligere behovsundersøgelser i tysk, fransk og spansk udviklede vi spørgeskemaet til engelskunderviserne. Ambitionen var at udvikle et spørgeskema, som var overskueligt at udfylde, og som engelskunderviserne ville opleve som relevant og meningsfuldt. Idet der i de tidligere undersøgelser var respondenter, som i kommentarerne gav udtryk for at være forstyrret af generelt formulerede spørgsmål, som ramte skævt i forhold til præcis deres uddannelsestrin, valgte vi i vid udstrækning at tone formulering og indhold i spørgsmålene til henholdsvis grundskole, ungdomsuddannelse og videregående uddannelse.

Spørgeskemaet består af en kort introducerende tekst, fem tematiske sektioner med spørgsmål og en kort afsluttende tekst:

Sektion	Indhold	Format
Introduktion	Kort beskrivelse af undersøgelsens mål, spørgeskemaets opbygning og estimeret tidsforbrug	-
1. Din baggrund	Sektionen rummer fire baggrundsspørgsmål. Formuleringerne er fælles for alle, men de følgende sektioner formes efter svaret på første spørgsmål.	Multiple choice + mulighed for uddybende kommentarer
2. Din engelskundervisning	Sektionen rummer tre batterier af udsagn, som respondenterne erklærer sig mere eller mindre enig i. Udsagnene er tonet til henholdsvis grundskole, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser.	Likert-skala + mulighed for uddybende kommentarer
3. Dine kompetencer som engelskunderviser	Sektionen rummer to batterier af udsagn, som respondenterne erklærer sig mere eller mindre enige i. Udsagnene er tonet til henholdsvis grundskole, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser.	Likert-skala + mulighed for uddybende kommentarer
4. Brobygning og overgange i engelskfaget	Sektionen rummer et batteri af udsagn, som respondenterne erklærer sig mere eller mindre enige i + et supplerende spørgsmål målrettet respondenter, der uddanner engelsk-undervisere til grundskole og ungdomsuddannelse. Udsagnene er tonet til henholdsvis grundskole, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser.	Likert-skala + mulighed for uddybende kommentare
5. Engelskfaget nu og i fremtiden	Sektionen rummer tre spørgsmål. Formuleringerne er fælles for alle.	Åbne spørgsmål
Afslutning	Praktiske oplysninger og tak for deltagelse i undersøgelsen.	-

Det samlede spørgeskema er vedlagt som bilag under tilknyttede materialer.

Udsendelse, besvarelser og gennemførelsesprocent

Vi udsendte spørgeskemaet til engelskundervisere på alle tre uddannelsestrin fra og med 9. marts 2020. Oprindeligt var spørgeskemaundersøgelsen planlagt til at lukke 30. marts, men på grund af corona-nedlukningen besluttede vi at udskyde afslutningen til 15. april. Spørgeskemaet blev udsendt via et selvoprettelseslink. Det betyder dels, at alle, der modtager linket, kan besvare skemaet, og dels, at respondenterne sikres anonymitet, fordi de ikke skal angive mailadresse eller på anden måde oprettes for at kunne besvare skemaet.

Udbredelsen af spørgeskemaet blev understøttet på forskellige måder:

- Referencegruppen udsendte mail til kollegaer og netværk
- Omtale på EMU'en udarbejdet af fagkonsulenten i engelsk for STX og HF
- Opslag på NCFE's facebook-side med opfordring om videredeling
- Mail til de faglige foreninger
- Mail til undervisere og forskere på engelskstudierne på KU, AAU, AU og SDU
- Mail til engelskundervisere og forskere i læreruddannelserne på professionshøjskolerne UCL, UC Syd, VIA, Absalon, UCN og KP
- Mail til grundskoler (folkeskoler, friskoler, privatskoler, efterskoler og ungdomsskoler) og ungdomsuddannelsesinstitutioner (HHX, THX, STX, EUX, EUD, FGU, AVU) via institutionsregistret (<https://statistik.uni-c.dk/instregudtraek/>)
- Artikel om undersøgelsen på folkeskolen.dk 10. marts med link til spørgeskemaet: <https://www.folkeskolen.dk/1708724/undersogelse-vil-tage-temperaturen-paa-engelsk-faget>

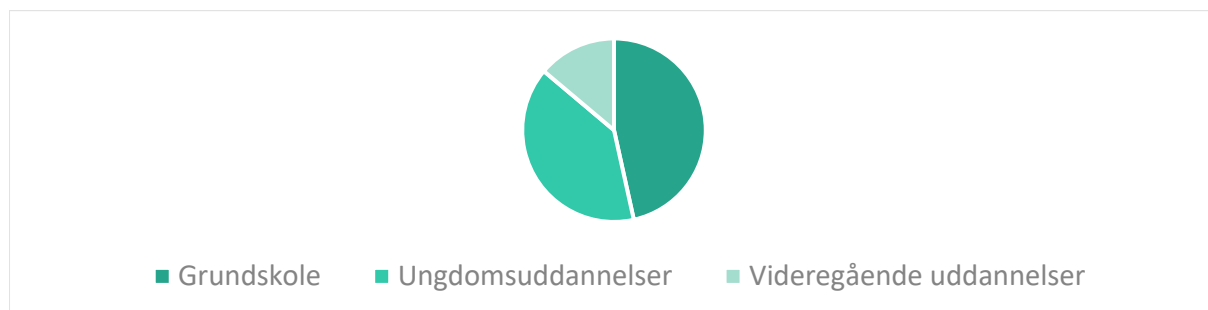
Vi modtog i alt 608 besvarelser af spørgeskemaet. Som det fremgår af skemaet herunder, er der – ikke overraskende – tale om væsentligt *flere* besvarelser end i fransk- og spanskundersøgelserne, men til gengæld *færre* end i tyskundersøgelsen:

Sprog	Besvarelser	Gennemførelsesprocent
Engelsk	n=608	91 %
Spansk	n=348	79 %
Fransk	n=344	93 %
Tysk	n=838	80 %

Det relativt lave antal besvarelser sammenholdt med tyskundersøgelsen må først og fremmest ses i lyset af corona-nedlukningen af Danmark. Spørgeskemaet blev udsendt 9. marts, og Danmark blev nedlukket 11. marts, og mange engelskundervisere har således i udsendelsesperioden været travlt optaget af omlægningen til digital undervisning, hvilket naturligt har påvirket besvarelsesprocenten negativt. Omvendt er det værd at bemærke, at gennemførelsesprocenten for engelskundersøgelsen er særdeles høj. 91 % af de engelskundervisere, der er startet på spørgeskemaet, har fuldført det, hvilket kan ses som en indikation på, at spørgeskemaet har været overskueligt og meningsfuldt at besvare.

Respondenternes profil

De 608 besvarelser er ujævnt fordelt over grundskole, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser. Samlet set kommer den største andel af respondenterne fra grundskolen (n=312, 47 %), næsten lige så mange fra ungdomsuddannelserne (n=266, 40%) og færrest fra de videregående uddannelser (n=92, 14 %).

Når det gælder grundskolen, kommer respondenterne særligt fra folkeskolen, men herudover også fra frie grundskoler, efterskoler, ungdomsskoler og 10. klasse-centre, der hyppigt nævnes i kategorien 'Andet':

Folkeskole	n=195	63 %
Frie grundskoler	n=57	18 %
Efterskole	n=45	14 %
Ungdomsskole	n=13	4 %
Andet	n=10	3 %

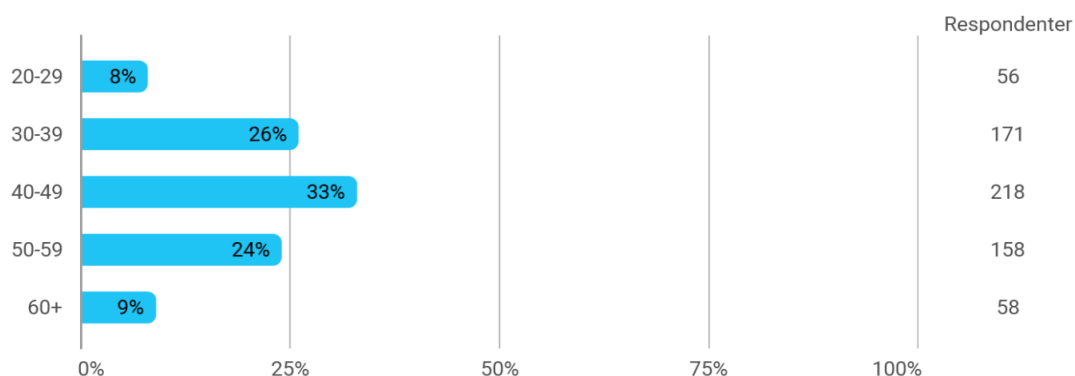
I ungdomsuddannelserne kommer godt halvdelen af besvarelserne fra STX, men både EUD/EUX, HF, HHX og HTX er ligeledes stærkt repræsenteret, og der er således en god bredde i besvarelserne fra ungdomsuddannelserne:

STX	n=143	54 %
EUD/EUX	n=52	20 %
HF	n=52	20 %
HHX	n=50	19 %
HTX	n=33	13 %
FGU/AVU	n=1	0 %
Andet	n=10	3 %

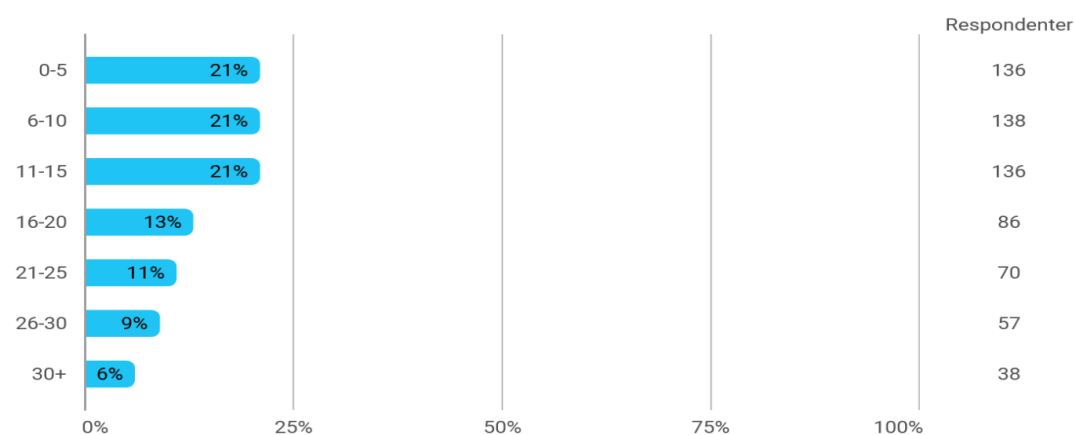
Når det gælder de videregående uddannelser, står universitetet og læreruddannelsen i professionshøjskolerne for langt de fleste besvarelser og fordeler sig med knap 2/3 fra universitetet (n=59, 65 %) og 1/3 (n=28, 31 %) fra læreruddannelsen:

Universitet	n=59	65 %
Læreruddannelsen	n=28	31 %
Øvrige professionsuddannelser	n=1	1 %
Erhvervsakademi	n=1	1 %
Andet	n=3	3 %

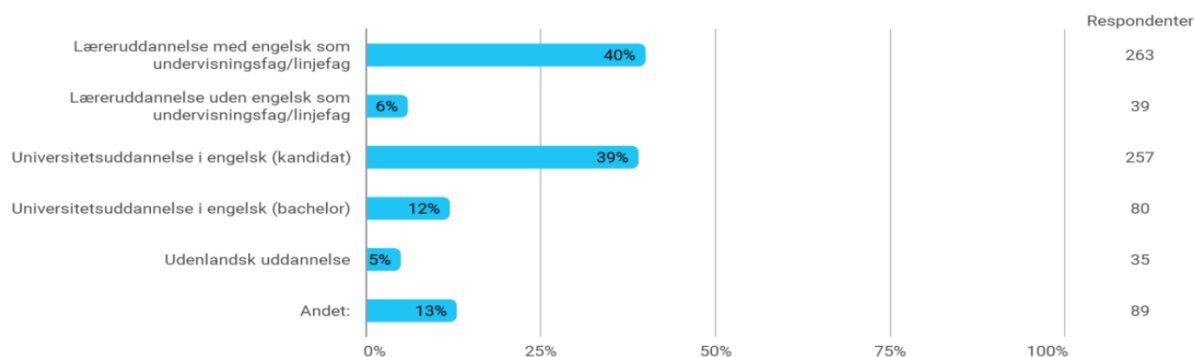
Hvad respondenternes alder angår, viser den klokkeformede normalfordelingskurve, at engelskundervisere i alle aldre har besvaret spørgeskemaet. Den største aldersgruppe blandt respondenterne er de 40-49-årige, som tegner sig for 1/3 af besvarelserne (se næste side):

Der er ligeledes stor spredning i respondenternes undervisningserfaring i engelsk, og både erfarne og mindre erfarne engelskundviserne har valgt at besvare spørgeskemaet:

Når det gælder respondenternes uddannelsesbaggrund, tegner der sig et billede af veluddannede engelskundervisere. De fleste respondenter har enten en universitetsuddannelse i engelsk (n=337, 51 %) eller en læreruddannelse (n=302, 46 %). Af de læreruddannede engelskundervisere har 87 % engelsk som undervisningsfag/linjefag.

Desuden nævner respondenterne i kommentarfeltet en række øvrige relevante uddannelser: ph.d.-uddannelse (n=17), sidefagsuddannelse i engelsk (n=8), master i fremmedsprogs-pædagogik (n=7) eller pædagogisk diplomuddannelse i engelskvejledning (n=6).

Opsamling og vurdering

Der findes ingen præcise og pålidelige opgørelser over, hvor mange engelskundervisere der findes på de forskellige uddannelsesstrin i Danmark, og derfor er det vanskeligt at udtale sig om spørgeskemaundersøgelsens svarprocent og dækningsgrad. Det står imidlertid klart, at undersøgelsen med 608 besvarelser af spørgeskemaet ikke på nogen måde kan opfattes som repræsentativ for danske engelskundervisere. Det gælder i særlig grad for grundskolen og ungdomsuddannelserne. I sammenligning med de tidligere undersøgelser i tysk og fransk kommer en lavere andel af besvarelserne i denne undersøgelse fra engelskundervisere fra grundskolen (47 % i engelskundersøgelsen mod henholdsvis 65 % og 67 % i tysk- og franskundersøgelserne). Til gengæld er der i engelskundersøgelsen en god spredning mellem respondenter fra de forskellige typer af ungdomsuddannelser, ligesom der samlet set er en god spredning mellem erfarne og mindre erfarne engelskundervisere og mellem engelskundervisere i alle aldre.

Det relativt lave antal besvarelser må først og fremmest ses i lyset af besvarelsesperioden, som utilsigtet faldt sammen med corona-nedlukningen af Danmark og derfor nåede engelskundviserne i en tid præget af stor usikkerhed. Men måske afspejler antallet af besvarelser ligeledes, at engelskfaget blandt sine undervisere opleves som i mindre akut krise end de øvrige fremmedsprogsfag og i mindre grad som en brændende platform?

Det er vigtigt at minde om, at det øjebliksbillede, som vi tegner af engelskfaget i denne rapport, ikke er et udtømmende billede og ikke svarer til alle engelskundviseres opfattelse af engelskfaget. I rapporten formidler vi vores analyse og fortolkning af de 608 engelskundviseres svar på spørgeskemaet – med alle de begrænsninger og alle de

potentialer, der knytter sig hertil. Rapporten giver ikke entydige og autoritative svar på, hvad engelskundervisning i Danmark i dag er og bør være, men det er vores håb, at den kan udgøre et konstruktivt afsæt for den fortsatte drøftelse af engelskfaget i Danmark nu og i fremtiden.

Analysetekema 1: Engelskundervisningen

I dette første analysetekema fokuserer vi på engelskundervisningen, som den fremtræder i respondenternes besvarelser af spørgeskemaet og kommentarer. Analysen er baseret på spørgeskemaets sektion 2, *Din engelskundervisning*:

2. Din engelskundervisning

Spørgsmålene i denne sektion fokuserer på din oplevelse af din engelskundervisning og er udformet som udsagn, som du skal erklære dig mere eller mindre enig i.

Sektionen består af tre batterier af udsagn, som respondenterne erklærer sig mere eller mindre enige i på en Likert-skala. Udsagnene belyser samme grundlæggende temaer for alle grupper af respondenter, men er sprogligt og indholdsmæssigt tonet til henholdsvis grundskole, ungdomsuddannelse og videregående uddannelse. Udsagnene belyser:

- Motivation blandt elever/studerende
- Sproglige og interkulturelle kompetencer blandt elever/studerende
- Sproglig og faglig spredning i engelskundervisningen
- Engelsk som klasseværelsessprog – CEFR i engelskundervisningen
- Inddragelse af erfaringer fra andre sprog end engelsk
- Samarbejde med engelskundervisere og øvrige (sprog)undervisere

Afsættet for analysen er en konstatering af, at respondenterne generelt oplever en høj motivation for engelskfaget blandt elever og studerende. Samtidig oplever respondenterne en stor spredning i engelskundervisningen. Denne spredning tager forskellige former på de forskellige uddannelsesstrin og beskrives derfor nærmere i særskilte afsnit for

grundskole, ungdomsuddannelse og videregående uddannelse. Herefter anlægger vi i sidste afsnit et tværsnit på henholdsvis sprog- og indholdsvalg i engelskundervisningen og engelskunderviserens muligheder for samarbejde.

En høj grad af motivation for engelskfaget – og stor spredning

Generelt oplever engelskundervisere på tværs af uddannelsessystemet en høj grad af motivation for engelskfaget blandt elever og studerende. Samlet set erklærer mere end 2/3 af respondenterne – svarende til 69 % – sig 'meget enige' eller 'enige' i udsagnet *Mine elever/studerende er motiverede for engelskfaget*:

Den største andel findes blandt respondenterne fra grundskolen (75 %), næstflest i de videregående uddannelser (70 %) og lidt færre i ungdomsuddannelserne (61 %).

Samtidig er det karakteristisk, at engelskundervisere på tværs af uddannelsessystemet tilkendegiver, at de oplever stor spredning blandt elever og studerende i engelskundervisningen. Mere end 4/5 af respondenterne – svarende til 85 % – er således 'meget enige' eller 'enige' i udsagnet om, at der er stor spredning i elever og studerendes sproglige og faglige kompetencer i engelsk. Det gælder på tværs af grundskole, ungdomsuddannelse og videregående uddannelse (grundskole 87 %, ungdomsuddannelse 85 % og videregående uddannelse 84 %). Udsagnet er for respondenter fra ungdomsuddannelser og videregående uddannelser differentieret i to udsagn med fokus på henholdsvis sproglig og faglig spredning, men der er ingen iøjnefaldende forskelle på svarprocenterne.

Der er således en både markant og generel oplevelse af stor spredning i gruppen af elever og studerende blandt engelskunderviserne. Denne spredning kommenteres og nuanceres flittigt i respondenternes kommentarer, og på baggrund af en analyse af disse kommentarer går vi i de følgende afsnit tættere på spredningen, som den kommer til udtryk i henholdsvis grundskole, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser.

Tæt på spredningen i grundskolen

Som nævnt erklærer 87 % af respondenterne fra grundskolen sig 'meget enige' eller 'enige' i, at der er stor spredning blandt eleverne i engelskundervisningen. Nogle beskriver spredningen i forhold til elevernes lyst til og forudsætninger for at deltage aktivt i engelskundervisningen: "Der er typisk en gruppe elever, som ikke har noget problem med at snakke engelsk, så er der nogen, der er lidt tøvende, og typisk også en håndfuld, som virkelig ikke har lyst"; andre ser spredningen i lyset af "flere klassetrins forskel" mellem eleverne. En lærer i 10. klasse beskriver eksempelvis, hvordan der blandt eleverne er så stor sproglig spredning, at "det er alt fra sprogligt at være på mit niveau (eller bedre) og ned til 3-4. klasse". Oplevelsen af spredning spidsformuleres i udsagnet nedenfor, hvor respondenterne konkluderer, at spredningen i klassen reelt er så stor, at klassen ikke kan

undervises i det samme stof på samme tid, men at rammerne gør det vanskeligt at gennemføre den nødvendige differentiering.

"Niveauet er for forskelligt til at klassen egentlig kan undervises i samme stof, men det er svært at nå tidsmæssigt at planlægge noget til alle, som alle synes er spændende og niveausvarende"

En broget elevgruppe – en uadresseret inklusionsudfordring?

Spredningen blandt eleverne i grundskolens engelskundervisning knytter sig ifølge respondenternes kommentarer til en broget elevgruppe med mange forskellige forudsætninger og behov. Nogle peger på tosprogede elever med dansk som andetsprog; andre på ordblindhed, elever med specialpædagogiske behov og eller sammensatte udfordringer. Der er ligeledes lærere, som beskriver erfaringer med at undervise i engelsk i deciderede specialklasser:

- Har 3 elever med anden etnisk baggrund og stort set nul engelskkundskab, som alligevel skal til afgangsprøve som de andre
- ... elever der er kommet til DK for 3-4 år siden fra Syrien. De har aldrig haft undervisning i engelsk
- Ca. halvdelen af mine elever er dyslektikere
- ... de børn vi har i klassen med diagnoser eller andre udfordringer, der kan påvirke deres læring
- Har elever med generelle indlæringsvanskeligheder
- ... elever med enten faglige, sociale og personlige udfordringer, eller kombinationer heraf

Samlet set peger respondenternes nuancerede beskrivelse af den brogede elevgruppe i engelskundervisningen på, at engelskfaget som et af grundskolens store fag – målt i udstrækning gennem skoleforløbet og timetal – oplever en omfattende og måske samtidig relativt uadresseret inklusionsudfordring.

Pigerne mod drengene?

På tværs af den brogede elevgruppe er der blandt engelsklærerne i grundskolen er en tværgående kategori, som træder tydeligt frem i kommentarerne, og som ikke på samme måde viser sig i kommentarerne fra engelskundervisere i ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser; nemlig pigerne. Som det fremgår af udsagnene herunder,

træder pigerne især frem, når engelsklærerne i grundskolen fortæller om mundtligt engelsk og udfordringen med det "at sige noget på klassen":

"Jeg oplever specielt i de senere år, at særligt pigerne ikke vil tale engelsk på klassen. Og de er ofte "oppe imod" meget veltalende drenge, hvilket gør udfordringen endnu større for dem. Pigerne, der egentlig er trygge i klassen som et socialt rum, er "bange for" at sige noget forkert"

"Især er det dygtige piger, der ikke tør sige noget. Tænk hvis det ikke er korrekt!"

"Det er især pigerne, der mangler mod og motivation til at tale engelsk. For drengene er det nemmere, fordi de har vænnet sig til det gennem gaming"

"Jeg har specielt svært ved at få pigerne på banen, når det kommer til mundtlig engelsk. Dette har været et gennemgående problem i alle mine klasser"

I kommentarerne tegner der sig et billede af piger, der i højere grad end drengene mangler mod og motivation til at tale engelsk på klassen. I kommentarerne etableres en skarp kontrast mellem de sprogligt tilbageholdende piger og en drengegruppe, der er "meget veltalende", blandt andet i kraft af gaming-erfaringer, hvilket er med til at forstærke pigernes utryghed ved at tale engelsk på klassen. Men pigernes udfordring ses ligeledes i lyset af et mere generelt præstationspres og en orientering mod korrekthed, der ikke mindst trives blandt den del af pigegruppen, der beskrives som 'dygtige piger'.

Tæt på spredningen i ungdomsuddannelserne

Når det gælder spredningen i engelsk blandt eleverne i ungdomsuddannelserne, understreger respondenterne i deres kommentarer, at der er tale om store forskelle, både mellem de forskellige ungdomsuddannelser og internt i de enkelte uddannelser. I kommentarfelterne fortæller engelskunderviserne i ungdomsuddannelserne om store forskelle mellem engelsk på HF, STX og EUX; mellem engelsk på A- og B-niveau; mellem engelsk placeret i starten af uddannelsen, fx i 1.G eller det indledende grundforløb, og engelsk senere i ungdomsuddannelsen. Respondenterne understreger ligeledes, at der er stor forskel på, om engelsk optræder som obligatorisk fag, som elevernes aktive tilvalg eller som fravalg af andre fag.

"Som HTX lærer oplever man meget, at der er nogen elever der til dels har valgt at gå på HTX som et fravalg af sprogfagene, hvor engelsk B så er kompromiset de må leve med"

Øget polarisering

Hvor det i grundskolen er elever med særlige behov og pigerne, der særligt træder frem i kommentarerne, beskriver respondenterne fra ungdomsuddannelserne, hvordan de gennem de senere år har oplevet en øget polarisering i elevgruppen:

"I mine over 30 år som underviser er kløften ml. dygtige og dårlige elever blevet stadig større. De dygtige nu er væsentligt bedre end de dygtige tilbage i 88 - men de dårlige er desværre også væsentligt dårligere"

Engelskunderviserne fortæller om "klasser med en meget stor forskel på top og bund" eller om "kæmpe niveauforskel på de helt svage og de meget dygtige". Flere oplever, at de dygtigste elever gennem de senere år er blevet endnu dygtigere, mens de svageste elever samtidig bliver endnu svagere, og hermed mindskes mellemgruppen. Som en underviser formulerer det: "Jeg oplever at mellemgruppen bliver mindre - det er mere enten-eller". Den voksende bundgruppe af elever med svage engelskkompetencer beskriver underviserne som "fagligt svage elever", som typisk ikke deltager aktivt i engelskundervisningen og i stedet "putter sig", "gemmer sig" eller "melder sig ud". Og præcis som det er tilfældet i grundskolen, påpeger engelskunderviserne i ungdomsuddannelserne, at polariseringen ikke alene får konsekvenser for de svageste elever, men også for de stærkere elever, som det bliver vanskeligt at give passende udfordringer.

"De stærke bliver ikke altid udfordret nok, og vi kan ikke nå ned og samle de svageste op hvis vi også skal nå de faglige mål for resten af klassen"

Engelskunderviserne i ungdomsuddannelserne påpeger desuden, at der er en tæt sammenhæng mellem elevernes fagforståelser og oplevelser af relevans og deres motivation for engelskundervisningen. På den ene side fremhæver respondenterne, at det er en udfordring, hvis eleverne ikke kan se enten det fremtidige behov for engelsk eller relevansen for deres uddannelse her og nu; på den anden side fremhæves eksempler på, at det styrker elevernes motivation for engelskundervisningen, når de ser relevansen af engelsk fra starten. De to udsagn herunder illustrerer de to positioner:

"Eleverne tror at det er nok at kunne sige noget på engelsk og at mange tror det er et fag hvor de kan slappe lidt af og ikke behøver at lære så meget nyt - hvor tager de fejl"

"Mine elever i 1.g ved, at engelsk er brugbart i deres videre liv ift. f.eks. at det bliver brugt som lingua franca. Så derfor er de umiddelbart motiverede for at lære sproget"

'Grundskoleballast'

Omvendt peger flere af respondenterne fra ungdomsuddannelserne på, at årsagen til udfordringerne i engelskundervisningen i ungdomsuddannelser i stedet må søges på det forudgående trin i uddannelseskæden, nemlig grundskolen. Engelskunderviserne fortæller i denne forbindelse om elever, der "ikke har grundskole-ballasten på plads" eller mangler "basale elementer". Engelskunderviserne oplever "umodne elever", der har svært ved at se meningen med engelsk i deres ungdomsuddannelse, og de beskriver, hvordan konsekvensen bliver, at engelskundervisningen i ungdomsuddannelsen må starte "på væsentligt lavere niveau end ønsket". En særlig bekymring ser ud til at knytte sig til elevernes utryghed ved at kommunikere mundtligt på engelsk, som engelskunderviserne i ungdomsuddannelserne ofte beskriver som knyttet til "dårlige erfaringer fra grundskolen". Herfra går der en klar linje til de udfordringer med at få eleverne til at "sige noget på klassen", som stod centralt hos respondenterne fra grundskolen.

Tæt på spredningen i de videregående uddannelser

'Gymnasieengelsk' og 'halvstuderede røvere'

Også i de videregående uddannelser oplever respondenterne stor spredning blandt de studerende og hos nogle studerende et for lavt engelsksprogligt indgangsniveau. Præcis som det var tilfældet i ungdomsuddannelserne, placeres ansvaret typisk på det forudgående trin i uddannelseskæden, nemlig i ungdomsuddannelserne. Blandt respondenterne fra de videregående uddannelser er det ikke 'grundskoleballasten', der henvises til, men derimod til et negativt ladet 'gymnasieengelsk' – et usikkert og spinkelt engelsk, der ikke udgør et tilstrækkeligt fundament for engelskundervisningen i de videregående uddannelser. Og som det er tilfældet blandt respondenterne i grundskole og ungdomsuddannelser, peger engelskunderviserne i de videregående uddannelser på, at det får konsekvenser for deres muligheder for at realisere de gældende mål og krav for engelskundervisningen:

"Der er en del studerende, som mangler basale engelsksproglige færdigheder, som vi som universitetsundervisere forventer, at de har lært i gymnasiet. Det skaber store problemer i undervisningen, idet disse studerende ikke kan følge med, når al undervisning og alle lærebøger er på engelsk, men hvis vi underviser dem i de basale færdigheder, kan vi ikke samtidig opfylde kravet om, at undervisningen skal være forskningsbaseret. Det er svært at bygge et hus på et fundament, der ikke er solidt"

En helt særlig kategori af både udfordrede og udfordrende studerende optræder blandt flere respondenter fra læreruddannelsen. Denne gruppe lærerstuderende kaldes af en af respondenterne for 'halvstuderede røvere'. Betegnelsen dækker over lærerstuderende, der ikke vælger engelsk som undervisningsfag, fordi de brænder for det, men snarere for at slippe for dansk eller matematik som 1. undervisningsfag. Herfra er der klare paralleller til respondenterne i ungdomsuddannelsernes beskrivelse af, hvordan tilvalget af engelsk for nogle elever primært må forstås som et fravalg af andre fag.

"Der er en del "halvstuderede røvere" - dvs. nogle tager engelsk som den letteste adgang til læreruddannelsen i stedet for dansk eller matematik - i virkeligheden vil de allerhelst være idrætslærere. Det betyder at de ikke er specielt interesserede i engelsk, og derfor ligger deres indsats under det man med rimelighed kan forlange"

De uddannelsesmæssige rammer

Samtidig peger respondenterne fra de videregående uddannelser på klare sammenhænge mellem de studerendes sprogkompetencer, udbytte og motivation og de aktuelle uddannelsesmæssige rammer for engelskfaget i de videregående uddannelser. Som udsagnene herunder illustrerer, beskriver engelskunderviserne specifikke udfordringer i henholdsvis universitetsuddannelsen og læreruddannelsen:

"En af årsagerne til at jeg ikke mener at de kan opnå tilfredsstillende sprogkompetencer i universitetsstudier er den manglende personlige feedback. Der er ikke længere

rettetid og med hold på op til ca. 50 studerende, så er det ikke noget underviseren kan gøre på forberedelsestimerne"

"De studerendes sprogkompetencer skal ses i lyset af den reduktion, som engelsk var udsat for ved sidste reform i 2013, fra 72 til 30 ECTS. Det er jo ganske logisk at en sådan reduktion vil påvirke de studerendes sprogkompetencer i negativ retning"

Samtidig peger respondenterne på strukturelle udfordringer på et mere overordnet plan. En underviser påpeger således, at andelen af motiverede og dygtige engelskstuderende falder i takt med et generelt fald i søgning til sprogfagene, der afspejler såvel prestigetab som manglende prioritering af sprogfagene – herunder engelsk:

"Andelen af motiverede studerende er faldet i takt med at søgningen er faldet. Jeg oplever at sprogfag generelt bliver nedprioriteret og har mistet prestige, derfor falder vores optag og niveauet falder"

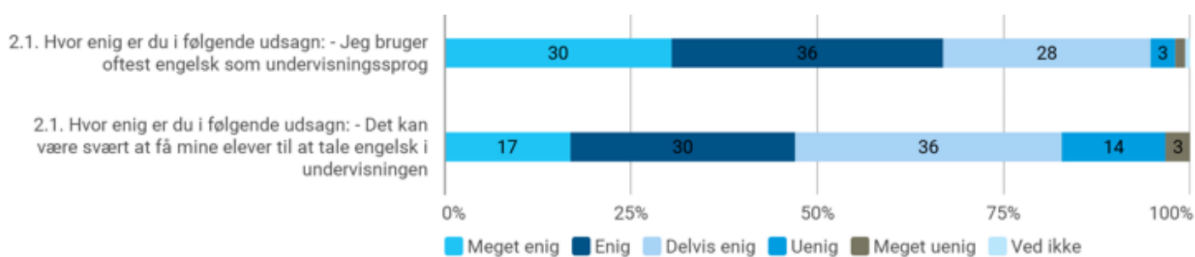
Sprog- og indholdsvalg i engelskundervisningen

Engelskundervisere på tværs af uddannelsessystemet oplever således stor spredning blandt deres elever og studerende – men udfordringen tager forskellige former på de forskellige uddannelsesstrin. I de følgende to afsnit belyser vi henholdsvis sprog- og indholdsvalg i engelskundervisningen og engelskunderviseres muligheder for samarbejde, som de tager sig ud på tværs af uddannelsessystemet.

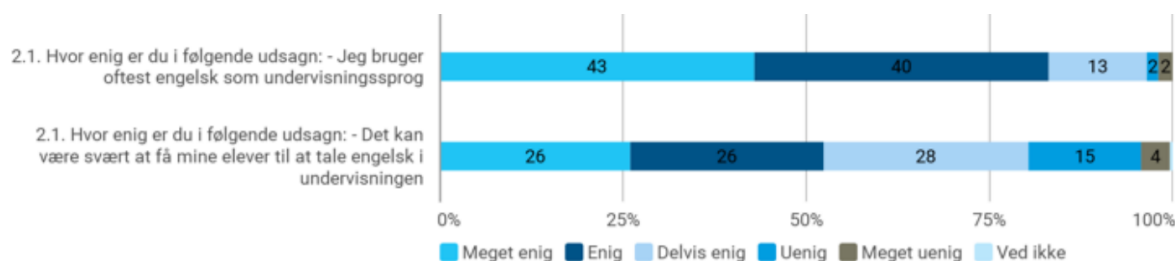
Engelsk som klasseværelsessprog

Når det gælder spørgsmålet om sprogvvalg i engelskundervisningen, orienterer respondenterne sig ikke overraskende generelt mod et ideal om engelsk som klasseværelsessprog. Ligeledes ikke overraskende udgør det en større udfordring at realisere dette ideal på de tidligere trin i uddannelsessystemet end senere i uddannelsesforløbet. Der er således overordnet *flere* engelskundervisere, der angiver, at de konsekvent bruger engelsk som undervisningssprog, jo længere vi kommer op i uddannelsessystemet, og på samme måde er der *færre* engelskundervisere, der oplever det som en udfordring at få eleverne til at tale engelsk senere i uddannelsesforløbet:

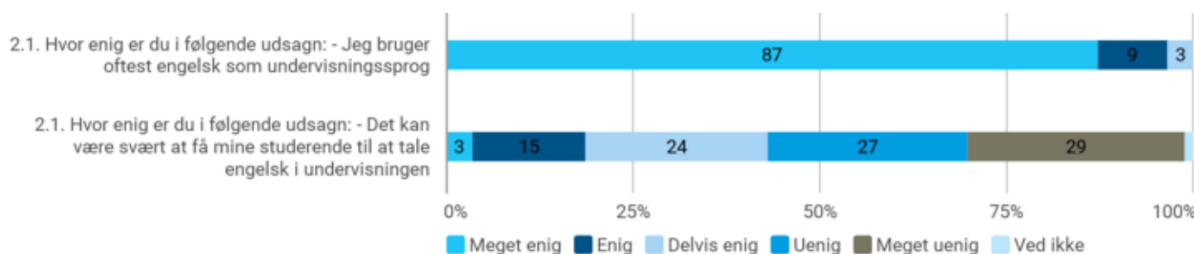
Grundskole:

Ungdomsuddannelser:

Videregående uddannelser:

Men på trods af denne stærke tendens træder gruppe- og projektarbejde på engelsk frem som en særlig udfordring hele vejen gennem uddannelsessystemet. Det gælder ikke alene i grundskolen og i ungdomsuddannelserne, men også i de videregående uddannelser. Flere respondenter fra de videregående uddannelser peger på, at det kan kræve en stærkere lærerstyring, end de bryder sig om, at fastholde engelsk som arbejdsprog i gruppe- og projektarbejde:

"På engelskhold er der aldrig problemer med at etablere kontrakt om at tale engelsk; men det kan være svært for de studerende at overholde, når de laver projektarbejde. Min erfaring er at brug af målsprog er stærkest med en grad af lærerkontrol - uanset om man kan lide det eller ej"

Didaktiske fikspunkter

Som udsagnet signalerer, er spørgsmålet om sprogvvalg i engelskundervisningen tæt knyttet til grundlæggende forestillinger om, hvad engelskundervisning er, kan være og bør være. Netop sprogvvalg fremstår i respondenternes kommentarer som en slags didaktisk fikspunkt; et spørgsmål, der knytter sig stærke holdninger til, og hvor respondenterne indtager meget forskellige positioner, som det illustreres i de to udsagn herunder:

"Alle mine elever snakker engelsk til mig - og jeg mener alle. Jeg kører meget CL undervisning. Jeg hører lærere sige 'det kan være svært at få mine elever til at tale engelsk i undervisningen.' Vi bor i 2020 - kom nu! Det er pinligt efter min mening at en lærer kan sige sådan"

"I gruppearbejde opfordrer jeg de studerende til at tale engelsk, men det kan være svært at kontrollere - og i øvrigt mener jeg også, at det kan give fin mening, rent

læringsmæssigt, at have gruppediskussioner på dansk så længe fremlæggelser/produkter er på engelsk"

Et andet didaktisk fikspunkt, som især er fremtrædende blandt respondenterne i de videregående uddannelser, er spørgsmålet om forholdet mellem sprog og kultur i engelskundervisningen. Også her fremstår modsatrettede linjer og positioner skarpt optrukne i respondenternes kommentarer:

"Primært fokus i min undervisning er de studerendes eget sprog samt forståelse af sprogtilegnelsesteori og praksis. Interkulturelle kompetencer tildeles efter min mening alt for meget plads og opmærksomhed"

"Engelsk på universitetet er et kulturfag"

"Jeg er opmærksom på, at man i nogle faglige traditioner mener, at studerende udvikler interkulturelle kompetencer igennem sprogundervisning. Som fagspecialist betragter jeg en sådan sammenkobling som symptomatisk for en funktionalistisk, og lidt gammeldags, forståelse af interkulturel kommunikation"

Erfaringer fra andre sprog end engelsk

Når det gælder spørgsmålet om, hvorvidt engelskunderviserne inddrager elever og studerendes erfaringer fra andre sprog end engelsk i engelskundervisningen, tegner der sig ikke et klart billede. Omtrent halvdelen af engelskunderviserne erklærer sig 'enige' eller 'meget enige' i udsagnet *Jeg inddrager elevernes/de studerendes erfaringer fra andre sprog end engelsk i engelskundervisningen*; den anden halvdel gør ikke. Kommentarerne viser imidlertid, at når erfaringer fra andre sprog inddrages i engelskundervisningen, tager det angivelig forskellige former på de forskellige uddannelsesstrin. I *grundskolen* henvises der både til andre modersmål end dansk og til sammenligninger med dansk og tysk; i *ungdomsuddannelserne* og *de videregående uddannelser* henvises der i overvejende grad til sammenligning med dansk.

CEFR – Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog

Omvendt tegner der sig en tydelig udviklingslinje gennem uddannelsessystemet, når det gælder engelskundervisernes forhold til CEFR, Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog. Der er således markant færre, der kender og bruger CEFR i grundskolen end i både ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser:

Grundskole

Anvender meget: 10%

Anvender ikke/lidt: 36%

”
Jeg har ikke hørt om CEFR før nu...”

Ved ikke: 32%

Ungdomsuddannelser

Anvender meget: 14%

Anvender ikke/lidt: 51%

”
Jeg har ikke tid til at sætte mig ind i CEFR - vi er presset til det yderste i forvejen - og kan derfor ikke bruge det til noget

Ved ikke: 16%

Videregående uddannelser

Anvender meget: 31%

Anvender ikke/lidt: 41%

”
Vi arbejder indirekte med CEFR, da vi tager udgangspunkt i Fælles Mål for folkeskolens engelskfag - der bygger på CEFR

Ved ikke: 15%

I grundskolen svarer hver tredje respondent ‘ved ikke’ til udsagnet *Jeg bruger den europæiske referenceramme for sprog (CEFR) som et redskab i min engelskundervisning*, og flere skriver i kommentarfeltet, at de ikke aner, hvad CEFR er. Som oversigten herover viser, er andelen af engelskundervisere, der ikke kender til CEFR, lavere i ungdomsuddannelser og videregående uddannelser end i grundskolen, ligesom flere respondenter her erklærer, at de anvender CEFR. Samlet set tegner udsagnene i kommentarfeltet et billede af, at CEFR ikke er en central eller prioriteret del af engelskundervisningen – med læreruddannelsen som en mulig undtagelse.

Samarbejde og netværksdannelse

Billedet af en engelskundervisning under et vist pres genfindes i spørgsmålene om engelskundervisernes muligheder for samarbejde og netværksdannelse. Besvarelserne giver indtryk af, at engelskundervisernes muligheder og vilkår for samarbejde og netværksdannelse ser forskellige ud på de forskellige uddannelsestrin. Der er *mindst* samarbejde blandt underviserne i grundskolen, *mere* i ungdomsuddannelserne og *mest* i de videregående uddannelser.

Når der samarbejdes, er det ifølge engelskundervisernes kommentarer primært andre engelskundervisere, der samarbejdes med, og i mindre grad andre sprogundervisere og undervisere i øvrige fag og fagområder. Dette dækker dog over væsentlige forskelle mellem de forskellige uddannelser og uddannelsestrin. I *grundskolen* er samarbejdet mellem engelskundervisere på større skoler typisk rammesat gennem fagudvalg – men på mindre skoler med få engelsklærere eksisterer denne samarbejds mulighed ikke i same udstrækning. I *ungdomsuddannelserne* fortæller engelskundervisere især om samarbejde med dansk og med kulturfag (STX) og værksteder (EUX). Endelig beretter engelskundervisere i *læreruddannelsen* om udstrakt samarbejde med pædagogiske fag og øvrige undervisningsfag om praktik og lærerfaglige problemstillinger.

Respondenterne beskriver i deres kommentarer, hvordan de indgår i og trækker på en række faglige netværk af forskelligartet karakter:

- Faggrupper og fagudvalg på skolen eller i kommunen
- Faglige foreninger: Sproglærerforeningen, SELF, Engelsklærerforeningen, IA TEFL
- Særlige funktioner: faggruppekoordinator, engelskvejleder etc.
- Beskikket censur
- Opgavekommission mm.
- Forsknings- og udviklingsarbejde, forskningsnetværk
- Engelsk bogklub på det lokale bibliotek
- Venner, der er engelsktalende eller engelskundervisere

"Jeg er medlem af engelskfaglige grupper på Facebook, men mødes ikke med nogle i virkeligheden"

Især når det gælder faglige netværk uden for egen institution, er det imidlertid iøjnefaldende, at der for mange engelskundervisere i overvejende grad er tale om digitale fællesskaber, som opsøges på eget initiativ, som det fremgår af udsagnet ovenfor.

På tværs af uddannelsessystemet giver respondenterne udtryk for, at de gerne ville samarbejde mere, men ikke oplever at have de fornødne ressourcer i form af tid og rammer – i særdeleshed i grundskolen og ungdomsuddannelserne. I udsagnet nedenfor beskriver en respondent rammende samarbejde som en luksus, der ikke længere er råd til.

"Med de opgaveporteføljer, som vi underlægges grundet de enorme nedskæringer i den offentlige sektor, er samarbejde desværre blevet en luksus, som vi ikke har råd til. Sørgeligt!"

Men der er også andre barrierer for samarbejde og netværksdannelse. Respondenterne peger ligeledes på manglende ledelsesmæssig prioritering – ikke mindst i grundskolen, hvor flere respondenter oplever, at engelskfagligt samarbejde og udvikling prioriteres lavere end andre fag og indsatsområder:

"Når skolen har dansk og matematik som indsatsområder, der skal prioriteres gives der ikke tid til sprogfag, og den er enormt svær selv at finde blandt alle de andre opgaver"

Endelig peger respondenter på tværs af uddannelsessystemet på samarbejdskultur og traditioner som en væsentlig barriere for samarbejde. De understreger, at lysten til samarbejde er til stede blandt engelskundviserne, men hæmmes af manglende tradition for samarbejde på deres uddannelsesinstitution.

Opsamling og vurdering

Analysen i dette afsnit tegner et billede af et engelskfag, som respondenterne generelt oplever, at elever og studerende er motiverede for, men som også præges af stor sproglig og faglig spredning. I grundskolen knytter spredningen sig til en broget elevgruppe med vidt forskellige forudsætninger og behov, og pigerne fremhæves af flere respondenter som en gruppe med særlige udfordringer i forhold til mundtligt engelsk. I ungdomsuddannelserne beskriver respondenterne en øget polarisering mellem engelsksprogligt stærke og svage elever, og flere respondenter oplever udfordringer med de engelsksproglige kompetencer og erfaringer, som eleverne har med fra grundskolen – en kritik, som genfindes i de videregående uddannelser, hvor undervisernes kritiserer det engelsksproglige fundament, som de studerende har med fra ungdomsuddannelserne.

Engelskundervisere på tværs af uddannelsessystemet orienterer sig mod et ideal om engelsk som klasseværelsessprog; et ideal, som det naturligt synes lettere at realisere, jo længere der er undervist i engelsk. Omvendt træder en række didaktiske fikspunkter frem, når det gælder sprog- og indholdsvalg i engelskundervisningen. Respondenternes kommentarer afspejler forskellige og modsatrettede positioner, eksempelvis når det gælder forholdet mellem sprog og kultur og brugen af dansk i engelskundervisningen. De modsatrettede opfattelser kan ses som en naturlig konsekvens af de store forskelle mellem engelskfaget i grundskolen, de forskellige ungdomsuddannelser og de forskellige former for engelskuddannelse i de videregående uddannelser, men peger ligeledes ind i en intens og uafsluttet diskussion om, hvad engelskundervisning i Danmark i dag er, kan være og bør være fremadrettet.

Denne diskussion vender vi tilbage til i de følgende analyseafsnit. I det næste afsnit belyses respondenternes perspektiver på egne kompetencer og ønsker om faglig opkvalificering – en diskussion, som allerede er åbnet i dette afsnit, hvor vi så, at engelskundervisere på tværs af uddannelsessystemet ønsker mere samarbejde og netværksdannelse, end de aktuelt har mulighed for og rammer til. Dette perspektiv uddybes i næste afsnit.

Analysetekema 2: Faglige kompetencer og faglig opkvalificering

I dette andet analysetekema fokuserer vi på engelskundervisernes oplevelse af deres faglige kompetencer og behov for faglig opkvalificering, som de fremtræder i respondenternes besvarelser og kommentarer til spørgeskemaets sektion 3. Sektionen indledes med følgende tekst:

3. Dine kompetencer som engelskunderviser

Spørgsmålene i denne sektion fokuserer på dine muligheder og behov for faglig opkvalificering som engelsklærer/-underviser. Faglig opkvalificering forstås som efter- og videreuddannelse af forskelligt omfang, som ligger uden for almen forberedelse

Sektionen rummer to batterier af udsagn om faglige kompetencer og behov for faglig opkvalificering, som respondenterne tager stilling til. Respondenterne kan supplere deres svar med uddybende kommentarer, tilføje områder inden for faglig opkvalificering og angive årsager til, at de eventuelt ikke har mulighed for at blive opkvalificeret. Udsagnene er tonet til henholdsvis grundskole, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser.

Det første batteri tager afsæt i en række prædefinerede kompetenceområder:

Grundskole	Ungdomsuddannelser Videregående uddannelser
<ul style="list-style-type: none"> • Sproglige kommunikative kompetencer • Kultur og samfund, litteratur og historie • Fagdidaktik • Anvendelse af digitale teknologier • Engelskfaget i samspil med andre fag (CLIL) 	<ul style="list-style-type: none"> • Sproglige kommunikative kompetencer • Kultur og samfund, litteratur og historie • Fagdidaktik • Anvendelse af digitale teknologier • Engelskfaget i samspil med andre fag (CLIL)

- Karrierelæring og arbejdsmarkedets behov
- Fagspecifikt og akademisk engelsk inden for andre fagområder end engelsk

Som det fremgår, blev respondenter i ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser ud over de fælles kompetenceområder spurgt til kompetenceområderne *karrierelæring og arbejdsmarkedets behov* og *fagspecifikt og akademisk engelsk*.

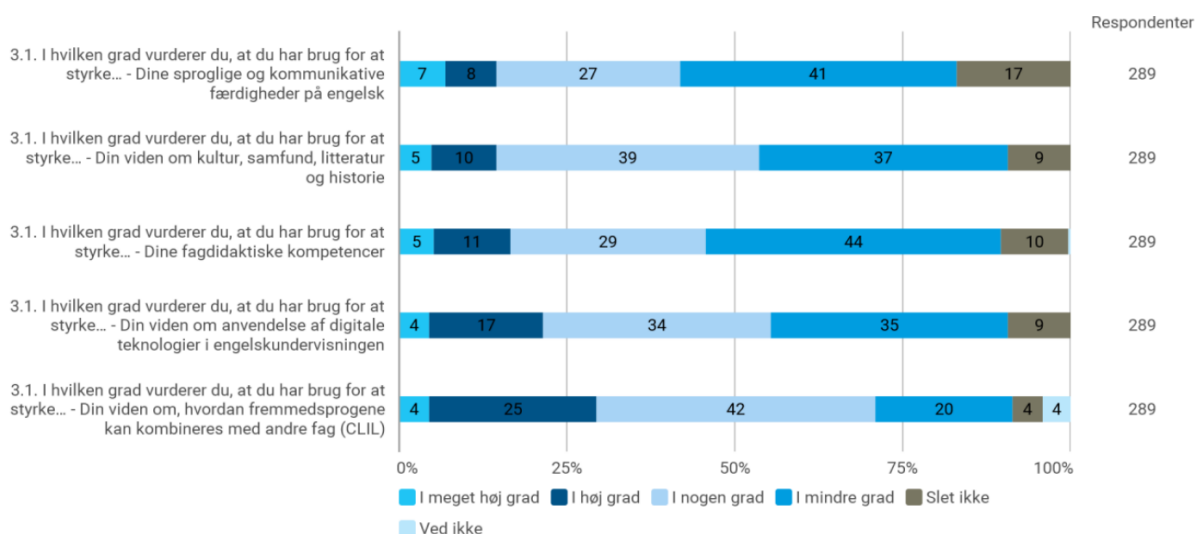
I sektionens andet batteri bedes respondenterne vurdere deres muligheder for faglig opkvalificering, og de får mulighed for at tilkendegive, hvorfor de eventuelt ikke har mulighed for efter- og videreuddannelse.

Samlet for besvarelsene fra de tre uddannelsestrin er, at der ikke tegner sig et entydigt og klart billede af bestemte kompetenceområder, hvor engelskunderviserne ser et fælles behov for faglig opkvalificering. Kommentarerne peger dog på en generel opmærksomhed på og velvilje i forhold til at holde sig fagligt opdateret. Samtidig er der inden for de enkelte uddannelsestrin nogle antydninger af, at enkelte områder kalder på mere fokus. Det drejer sig primært om viden om engelsk i samspil med andre fag i grundskolen, om karrierelæring og viden om arbejdsmarkedet i ungdomsuddannelserne og om viden om digitale teknologier i undervisningen i de videregående uddannelser. I kommentarfeltet dukker supplerende kompetenceområder op.

I det følgende stiller vi indledningsvis skarpt på ønskerne til faglig opkvalificering på de forskellige uddannelsestrin i en samlet behandling af besvarelser og kommentarer, og herefter fokuserer vi på respondenternes oplevelser af deres muligheder for opkvalificering. Analysetemaet afsluttes med en kort opsamling og vurdering.

Tæt på faglig opkvalificering i grundskolen

Besvarelsene fra respondenter i grundskolen tegner et broget billede af de oplevede behov for faglig opkvalificering:

En relativ tydelig tendens viser sig først ved det sidste kompetenceområde, hvor næsten en tredjedel af respondenterne i grundskolen mener, at de i meget høj grad eller i høj grad har behov for at styrke deres *viden om, hvordan fremmedsprogene kan kombineres med andre fag (CLIL)*. I kommentarerne tilkendegiver enkelte, at de ikke er klar over, hvad CLIL er. Andre kender til CLIL, men fortæller, at deres skole ikke arbejder med det. Det begrænsede kendskab til CLIL blandt respondenterne i grundskolen hænger muligvis sammen med, at CLIL endnu kun har været praktiseret enten med særlig dispensation eller på forsøgsbasis på internationale linjer i udskoling på ganske få skoler i landet.

Ud over et vist behov for styrket viden om engelsk i samspil med andre fag dukker andre ønsker op i respondenternes kommentarer. En stor del af kommentarerne handler om grammatik og skriftlighed og herudover for enkelte et ønske om at kunne vedligeholde og udvikle egne sprogfærdigheder i kommunikation med 'native speakers'. Som det fremgår af kommentaren herunder, er der ikke tale om grammatik og skriftlighed til eget brug, men snarere om metoder til at undervise i grammatik – nogle gange som i udsagnet her koblet til en drøm om et passende "bogsystem".

"Jeg savner ofte redskaber til grammatik undervisning og synes ikke at der findes noget bogsystem der passer ind til 10. klasse hvor det mest drejer sig om opsamling og repetition"

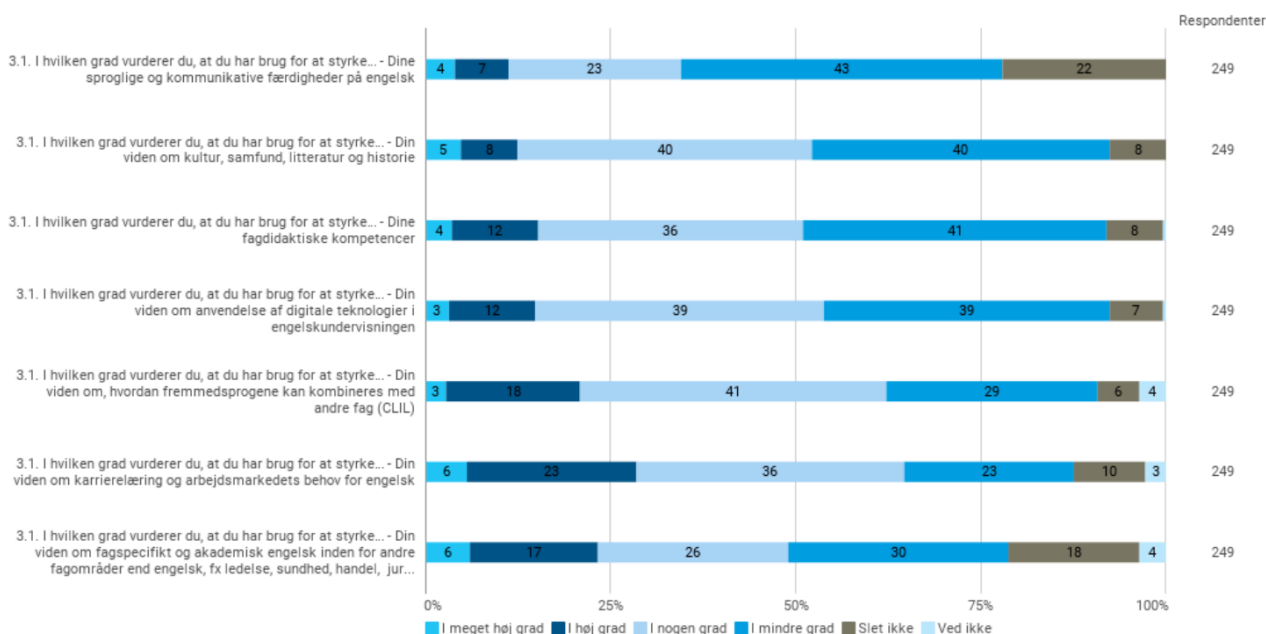
Dét, der dominerer kommentarerne fra respondenterne fra grundskolen, er dog den faglige spredning, som vi også så tematiseret i analysetema 1 om engelskundervisningen. Mange respondenter peger således på et behov for opkvalificering i forhold til differentiering i engelskundervisningen:

"Håndtering af ordblindeundervisningen i sprogfagene"

"Hvordan man differentierer uden at nogle elever føler sig udenfor/forkert/dum osv."

Tæt på faglig opkvalificering i ungdomsuddannelserne

Også i ungdomsuddannelserne svarer mange af de adspurgte, at de har behov for at kunne differentiere undervisning, og de peger på, at det er strukturelle faktorer som for eksempel manglende forberedelsestid og store hold, der vanskeliggør håndteringen af spredningen i engelskundervisningen.

Som det fremgår, ser vi heller ikke i ungdomsuddannelserne et klart billede af underviserens oplevelser af behov for faglig opkvalificering. Det umiddelbart mest markante behov træder frem på området *karrierelæring og arbejdsmarkedets behov*, som omtrent en tredjedel af respondenterne mener, at de kunne have brug for at styrke. Som det formuleres i kommentarerne, er det især de merkantilt og håndværksmæssigt orienterede ungdomsuddannelser, der oplever et behov for arbejdsmarkedsrettet engelsk:

"Da jeg underviser på både EUX og EUD har jeg måtte tilegne mig viden indenfor både tømrerfaget, el, plast og køleteknik. Det giver motivation blandt eleverne, at de oplever, at også jeg er villig til at sætte mig ind i nye ting. Dog har jeg stadig en del at lære."

"Merkantilt engelsk i en moderne verden - hvad er vigtigt at kunne/vide?"

Omvendt understreger respondenter fra andre ungdomsuddannelser, at de prædefinerede kompetenceområder favner bredt og ikke nødvendigvis opleves relevante i deres kontekst:

"De ting, jeg ikke føler mig klædt på til i spørgeskemaet, er ikke noget, jeg oplever, at jeg mangler i hverdagen. Kun fordi det nævnes her. Jeg føler ikke, at det er en del af mit arbejde som underviser på stx at vide noget (eller: mere end jeg gør nu) om fagspecifikt engelsk i sundhedssektoren mv."

Ét engelskfag med mange dagsordener

Blandt respondenterne fra ungdomsuddannelserne ser vi en tilbagevendende tematisering af engelskfagets indholdsområder og genstandsfelt. Engelskunderviserne peger her på, at indblanding ovenfra og udefra i fagets kernefaglighed har ført til, at engelskfaget nu, ud over at være et videns-, kundskabs-, og kulturfag, også i stigende omfang skal favne politisk bestemte målsætninger om *tværfagligt samarbejde, innovation, karrierelæring* og *it*. Vi ser også en problematisering af en oplevet akademisering af engelskfaget. De krav, der stilles til bearbejdningen af stof i engelskfaget, opleves som skærpede og vanskelige at leve op til – selv for mellemlgruppen af elever. Engelskunderviserne oplever, at for mange dagsordener presses ind i fagets kerneområder, uden at hverken forberedelsestid eller lektionsantal øges, og derfor oplever respondenterne en kvalitetsforringelse på alle områder. Denne oplevelse spidsformuleres i følgende kommentar:

"Generelt er der brug for efteruddannelse inden for alle de nye tiltag i 2017 læreplanen, for at begreber som innovation, videnskabsteori, karrierelæring, engelsk som lingua franca ikke blot skal blive varm luft. Efter min mening bør de helt fjernes, da de i bedste fald bare bliver varm luft - og i værste fald er generende støjsendere, der spænder ben for meningsfuld læring"

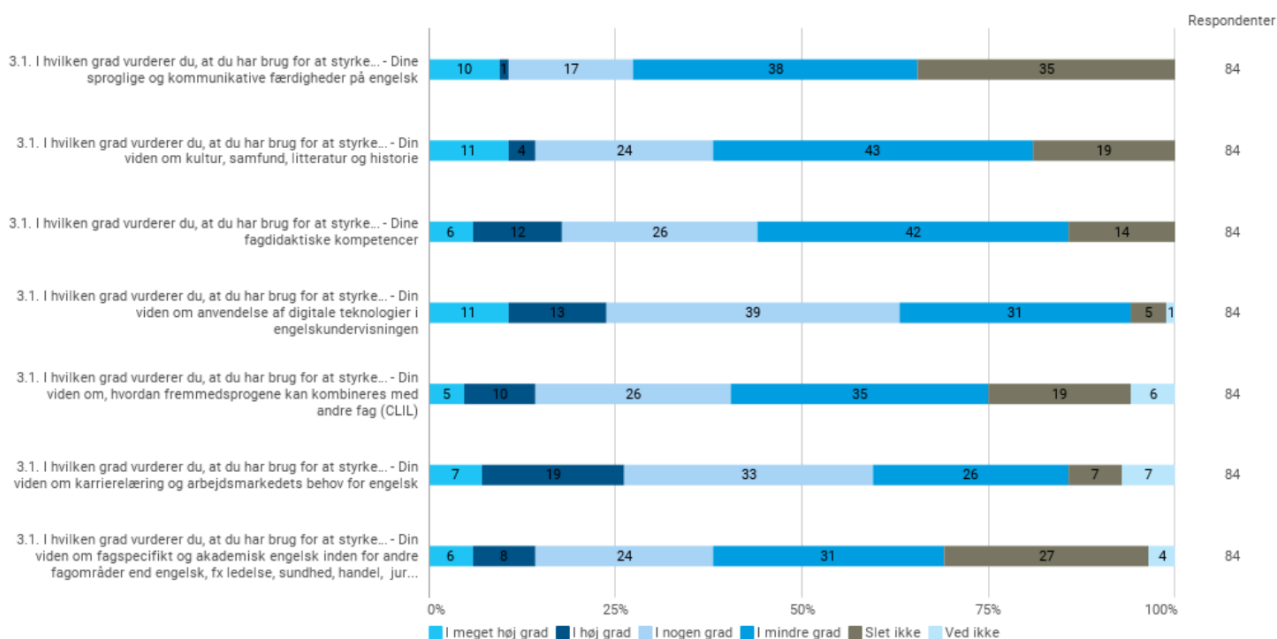
Andre formulerer det i mildere vendinger, men med samme grundlæggende pointe:

"Digitale teknologier er hjælpemidler som alt andet, men den fokus der er på dem som noget fantastisk er malplaceret. Ja, vi skal inddrage teknologi og andre "moderne" hjælpemidler, men halvdelen af tiden er det bare endnu et system, der forvirrer eleverne. Jeg bruger det, når det giver mening."

"Jeg føler ikke noget behov for opkvalificering i akademisk engelsk. Egentlig synes jeg, at man har akademiseret rigeligt på HHX, til et niveau hvor middel-eleverne ikke længere kan følge med."

Tæt på opkvalificering i de videregående uddannelser

Heller ikke blandt respondenterne fra de videregående uddannelser ser vi et entydigt billede af engelskundervisernes behov for faglig opkvalificering:

Af tallene kan det fremhæves, at knap en fjerdedel af respondenterne i de videregående uddannelser vurderer, at de i meget høj grad eller i høj grad har brug for at styrke deres *viden om anvendelse af digitale teknologier i undervisningen*. Desuden vurderer over en fjerdedel, at de har brug for opkvalificering af deres *viden om karrierelæring og arbejdsmarkedets behov*.

I kommentarerne fra respondenterne i de videregående uddannelser træder et stort ønske om mere tid og flere ressourcer til forskning og udvikling frem – et ønske, der ofte som i udsagnet herunder kobles tæt til den fortsatte udvikling af engelskfaget:

"Jeg savner mere viden og forskning indenfor faget: vi har været i et didaktisk paradigme om kommunikativ undervisning i mere end 40 år, og der sker ting i engelskfaget, men vi risikerer at stivne og blive kastebold for andre drivkræfter (f.eks. synlig læring, teknologi, innovation, osv., osv.), som vi ikke kan give kvalificeret modspil nok, hvis vi ikke kan stille op med ny viden på samme måde. Så opkvalificering, jo tak, men hvor er den nye viden og forskning i faget selv - især fagdidaktik? Vi kører med oldgamle ting efterhånden; det er de samme plader, vi spiller igen og igen"

There's always more to learn :-)

Sluttelig skal det fremhæves, at der på tværs af de tre uddannelsesstrin kan identificeres en tydelig overvægt af kommentarer, som formulerer en positiv indstilling til at holde sig nysgerrig på og

opdateret i engelskfaget og for kontinuerligt at lære nyt – en indstilling, som kommer til udtryk på et kontinuum fra *lidt* til *mere* entusiastisk:

"Man kan vel altid lære noget nyt"

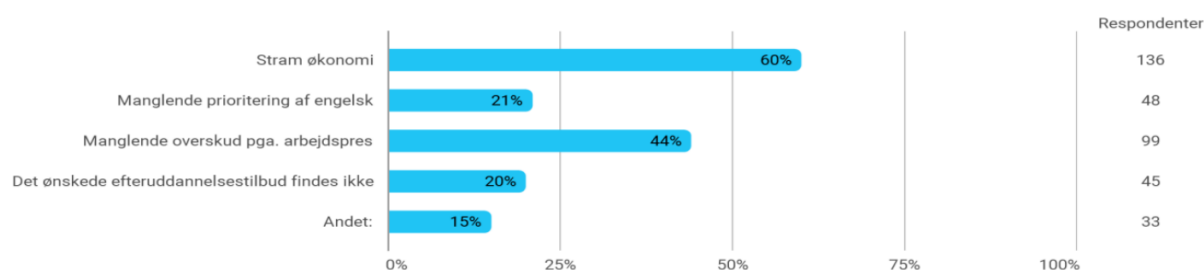
"I have marked the high degree as my answer to this part, as I consider myself an eternal learner - and there's always more to learn :)"

Muligheder for faglig opkvalificering

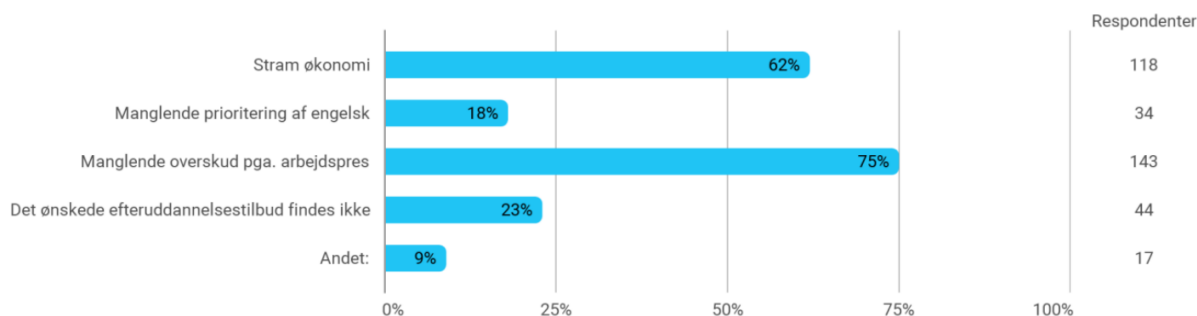
I det andet batteri i dette tema spørges der til respondenternes vurdering af deres mulighed for at blive fagligt opkvalificerede. Svarer man *i mindre grad*, *slet ikke* eller *ved ikke* føres man videre til et nyt spørgsmål, der søger at belyse årsagen til den manglende mulighed for opkvalificering. Spørgsmålet indeholder fire prædefinerede svarmuligheder og en mulighed for at uddybe svaret i et kommentarfelt.

Generelt blev under halvdelen af respondenterne sendt videre til det ekstra spørgsmål (grundskolen 48 %, ungdomsuddannelserne 39 %, videregående uddannelser 47 %). Som vi så i analysetema 1 om engelskundervisningen, giver en del respondenter udtryk for både en oplevelse af nedprioritering af engelskfaget på institutionsniveau og et samtidigt højt arbejdspress, hvilket i nogen grad forhindrer dem i at deltage i kollegialt samarbejde og interne og eksterne netværk. Det er da også fælles for alle tre uddannelsestrin, at *stram økonomi* og *manglende overskud pga. arbejdspress* angives som de primære årsager til, at man ikke kommer på efter- og videreuddannelse inden for engelskfaget:

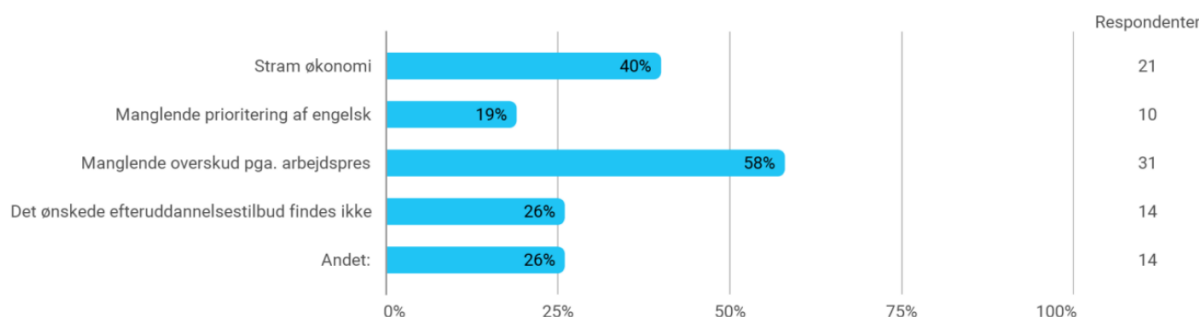
Grundskole:

Ungdomsuddannelser:

Videregående uddannelser:

I kommentarerne fra engelsklærere i *grundskolen* beskriver flere respondenter, at skolen ikke prioriterer engelsk, når det gælder efter- og videreuddannelse. Det fremgår også, at det kan være vanskeligt at blive vikardækket, mens man selv er på kursus – særligt på mindre skoler:

"Min skole er lille, så hver gang en lærer er væk på kurser, mangler læreren til undervisning"

Det er bemærkelsesværdigt, at en femtedel af respondenterne fra grundskolen svarer, at det efterspurgte kursus ikke findes – uden at der i kommentarerne findes klare svar på, hvad de pågældende respondenter mere præcist efterspørger.

I *ungdomsuddannelserne* fylder nedskæringer og arbejdspress i kommentarerne. Det fremgår desuden, at flere oplever, at ledelsen øremærker deres tid til faglig opkvalificering til særlige kurser og indsatsområder.

"Vi må bruge max 2 kursusdage på et år og de er typisk øremærket FIP i ens fag eller i SO/AP/osv., der næppe kan kaldes faglig opkvalificering"

Heller ikke i *de videregående uddannelser* kan man i kommentarerne finde klare svar på, hvilke specifikke efteruddannelsestilbud, der mangler, skønt over en fjerdedel af respondenterne her angiver, at det ønskede efteruddannelsestilbud ikke findes. I de videregående uddannelser er der til gengæld flere, som peger på usikre og ulige ansættelsesvilkår som en barriere for adgang til faglig opkvalificering:

"Korttidsansat forsker/underviser, dvs. prekarisering"

"Part-Time Staff don't have direct access to such programs"

Opsamling og vurdering

I dette analysetema om engelskundervisernes behov og muligheder for faglig opkvalificering ses et lettere broget billede af, hvilke områder respondenterne ser behov for opkvalificering indenfor. I kommentarerne finder vi imidlertid et klart fællestræk på tværs af niveauer; nemlig en imødekommende og positiv indstilling til at ville følge med udviklingen i faget og til hele tiden at ville dygtiggøre sig på gamle og nye kompetenceområder.

En nærlæsning af besvarelserne peger på, at engelsklærerne i grundskolen har brug for mere viden og flere kompetencer i forbindelse med CLIL og engelsk i samspil med andre fag, ligesom grammatikundervisning samt et udtalt ønske om mere viden om differentieret undervisning fylder i kommentarerne.

Blandt engelskunderviserne i ungdomsuddannelserne er det især mere viden om karriere-læring og arbejdsmarked, der efterspørges, og især blandt underviserne fra erhvervsuddannelserne. I kommentarerne fra respondenterne fra ungdomsuddannelserne ser vi et ekko af de didaktiske fikspunkter, som blev beskrevet i analysetema 1 i form af modsatrettede holdninger til, hvad engelskfaget kan og bør være; både i forbindelse med differentiering og som en skepsis i forhold til uddannelsespolitiske målsætninger om for eksempel innovation og it i engelskundervisningen.

I de videregående uddannelser peger respondenterne på et behov for opkvalificering af itfærdigheder og viden om arbejdsmarkedets behov, men i kommentarerne ser vi samtidig et stærkt ønske om selv som engelskunderviser at kunne sætte en dagsorden for, hvor engelskfaget skal bevæge sig hen – blandt andet gennem adgang til deltagelse i forskning og udvikling inden for engelskfaget.

Når det gælder mulige barrierer for adgang til faglig opkvalificering, er dårlige tidsmæssige og økonomiske rammer fremtrædende forklaringer. Samtidig viser besvarelserne, at omkring hver fjerde af respondenterne ikke oplever, at det rette tilbud om efter- og videreuddannelser findes.

På tværs af analysetema 1 om engelskundervisningen og analysetema 2 om faglige kompetencer og faglig opkvalificering fremstår det tydeligt, at respondenterne oplever, at samarbejde og videndeling på tværs af faggrupper, fag og institutioner har trange vilkår. I næste analysetema om *brobygning og overgange i engelskfaget* føjer vi nye lag til forståelsen af dette samarbejde på tværs.

Analysetekema 3: Brobygning og overgange i engelskfaget

I dette tredje analysetekema fokuserer vi på engelskundervisernes perspektiver på brobygning og overgange i engelskfaget, og analysen baserer sig på respondenternes besvarelser og kommentarer til den fjerde sektion af spørgeskemaet, *Brobygning og overgange i engelskfaget*. Denne sektion rummer to batterier af udsagn, hvoraf det første er tonet til henholdsvis grundskole, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser:

4. Brobygning og overgange i engelskfaget

GRUNDSKOLE

Spørgsmålene i denne sektion fokuserer både på overgange mellem indskoling, mellemtrin og udskoling og på brobygning fra grundskole til ungdomsuddannelse. Hvis du underviser i indskolingen, har du mulighed for at svare 'Ikke relevant'. Spørgsmålene er udformet som udsagn, som du skal erklære dig mere eller mindre enig i.

UNGDOMSUDDANNELSE

Spørgsmålene i denne sektion fokuserer på brobygning, både fra grundskole til ungdomsuddannelse og fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse. Spørgsmålene er udformet som udsagn, som du skal erklære dig mere eller mindre enig i.

VIDEREGÅENDE UDDANNELSE

Spørgsmålene i denne sektion fokuserer på brobygning, både fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse og fra videregående uddannelse til arbejdsmarkedet. Det sidste spørgsmål er kun for dig, der uddanner engelsklærere/undervisere til grundskole og ungdomsuddannelser. Spørgsmålene er udformet som udsagn, som du skal erklære dig mere eller mindre enig i.

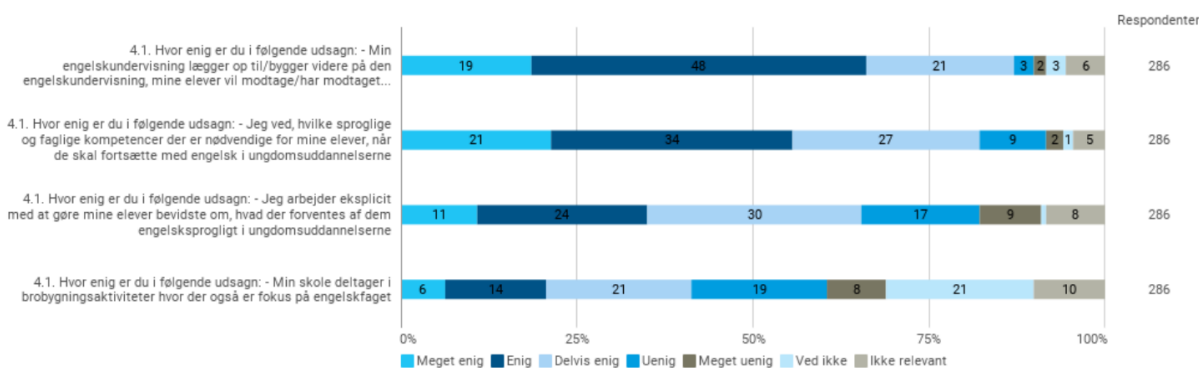
Det andet batteri var målrettet engelskundervisere i de videregående uddannelser, som uddanner engelsklærere til grundskole og ungdomsuddannelse og indeholdt to udsagn, som respondenterne skulle erklære sig mere eller mindre enige i.

I det følgende afsnit behandles respondenternes svar på udsagnene i det første batteri sammen med deres kommentarer. Derefter følger en analyse af respondenternes svar og kommentarer til udsagnene i det andet batteri, og afsnittet afsluttes med en opsamling.

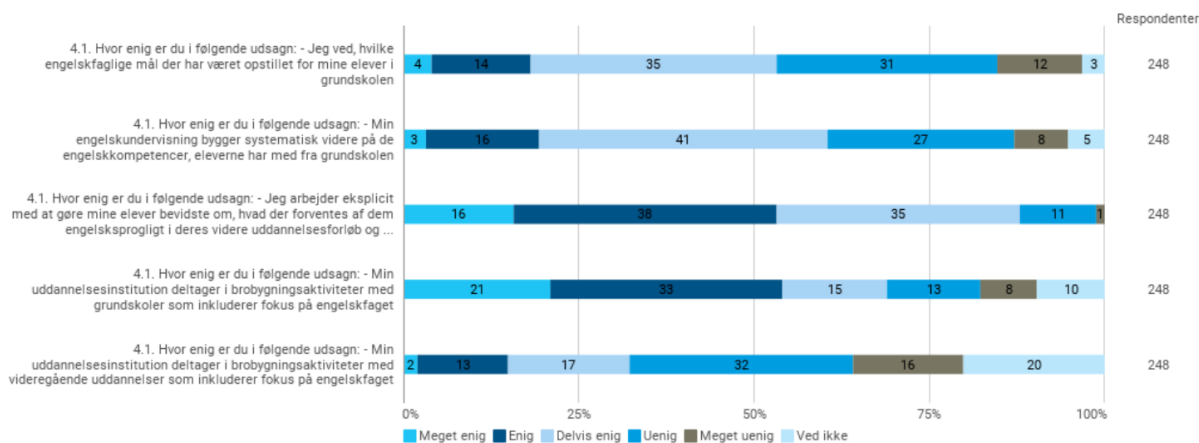
Brobygning og overgange

Nedenfor fremgår besvarelsenerne af det første batteri samlet for henholdsvis grundskole, ungdomsuddannelse og videregående uddannelse:

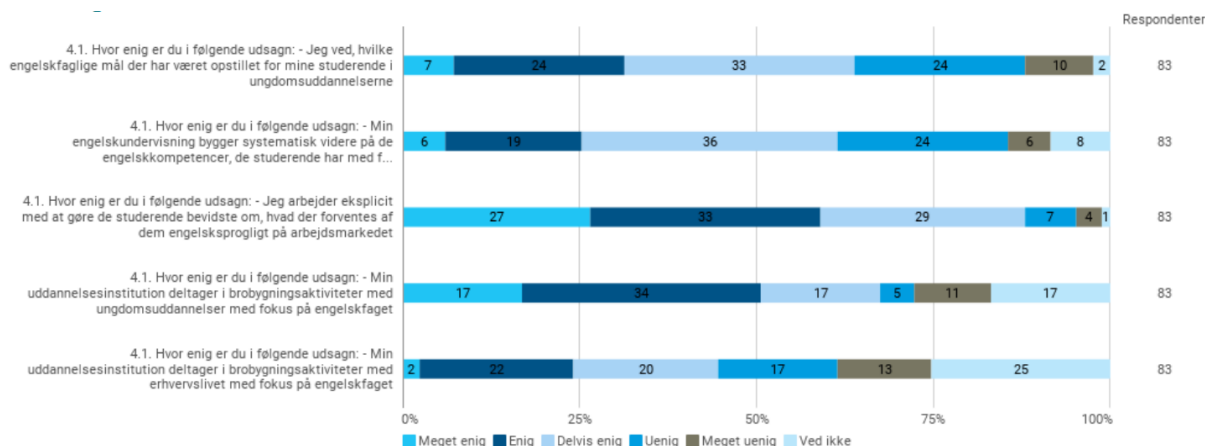
Grundskole:

Ungdomsuddannelse:

Videregående uddannelse:

To emner går på tværs af de udsagn, som respondenterne fra de forskellige uddannelsestrin blev bedt om at tage stilling til:

1: Indsigt i engelskundervisningen på andre uddannelsestrin og engelskkompetencerne hos elever og studerende

Dette emne indbefatter udsagn, der spørger til engelskundervisernes viden om hvilke engelskfaglige mål, der har været opstillet for eleverne på det uddannelsestrin, de kommer fra. For grundskolelærere indbefatter dette også, hvorvidt de har kendskab til og bygger videre/op til de engelskfaglige mål i henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskoling. Emnet omfatter også engelskundervisernes forberedelse og bevidstgørelse af elever/studerende på, hvad der forventes af dem engelskfagligt på næste uddannelsestrin og på arbejdsmarkedet, samt hvordan de arbejder videre med de engelskkompetencer, som eleverne og de studerende har med fra tidligere uddannelsestrin.

2: Brobygning i engelskfaget

Dette emne indbefatter udsagn, der spørger til konkrete brobygningsaktiviteter med fokus på engelskfaget mellem de forskellige uddannelsestrin samt mellem videregående uddannelse og arbejdsmarkedet.

I de følgende to afsnit redegøres der for respondenternes besvarelser ud fra disse to emner.

Indsigt i engelskundervisningen på andre uddannelsestrin og engelsk kompetencerne hos elever og studerende

Overordnet set viser respondenternes svar under dette emne, at der på tværs af uddannelsestrin er en vis usikkerhed blandt respondenterne i forhold til, hvordan engelskundervisningen foregår, og hvilke mål der er opstillet på andre uddannelsestrin end deres eget. Desuden er der, som vi også så beskrevet i analysetema 1 om engelskundervisningen, en del respondenter, der i kommentarerne giver udtryk for, at indgangskompetencerne i engelsk hos elever og studerende er mangelfulde.

Grundskole

Et flertal af grundskolelærerne angiver, at de lægger op til og/eller bygger videre på den engelskundervisning, som eleverne modtager på de forskellige trin i grundskolen. Der udtrykkes dog i kommentarerne et ønske om større prioritering af at sikre en rød tråd gennem grundskolens engelskundervisning.

Mens mere end halvdelen af grundskolelærerne tilkendegiver kendskab til, hvilke engelskfaglige og -sproglige kompetencer deres elever har brug for i ungdomsuddannelserne, er det langt fra alle, der arbejder eksplicit med at forberede eleverne på dem. Faktisk er der flest, der erklærer sig delvis enige, mens mere end en fjerdedel erklærer sig uenig/meget uenig i dette udsagn. Der kan dog i kommentarerne fra grundskolelærerne spores en vis bevidsthed om vigtigheden af at klæde eleverne på til ungdomsuddannelserne, som det fremgår af udsagnet herunder fra en grundskolelærer:

"Jeg arbejder hen imod, at mine elever bliver bevidste om, hvordan de kan bruge de forskellige sproglæringsstrategier i forhold til deres forløb på ungdomsuddannelserne både mundtligt og skriftligt"

Ungdomsuddannelse

Derimod synes kendskabet blandt engelskunderviserne i ungdomsuddannelserne til de engelskfaglige mål opstillet for grundskolen begrænset. Faktisk erklærer 43% sig uenige/meget uenige i udsagnet om kendskab til de engelskfaglige mål i grundskolen. Herudfra tyder det på, at ungdomsuddannelseslærerne kun i begrænset omfang bygger systematisk videre på de engelskkompetencer, som eleverne har med sig fra grundskolen. Omvendt angiver et flertal af respondenterne, at de arbejder eksplicit med at gøre deres elever bevidste om, hvad der forventes af dem engelsksprogligt i deres videre uddannelsesforløb og på arbejdsmarkedet. I kommentarerne fra engelskunderviserne i ungdomsuddannelserne bliver det flere gange angivet, at man ikke mener, at eleverne har lært nok i grundskolen, og derfor er det svært at bygge videre på det de kommer med:

"Min engelskundervisning bygger IKKE videre på de engelskkompetencer, eleverne skulle have haft fra grundskolen, men på de kompetencer, som de reelt har med, hvilket er langt mindre end, man egentlig kunne forvente"

En anden respondent fra ungdomsuddannelser angiver dog samtidig ønske om mere viden om engelskundervisningen i grundskolen:

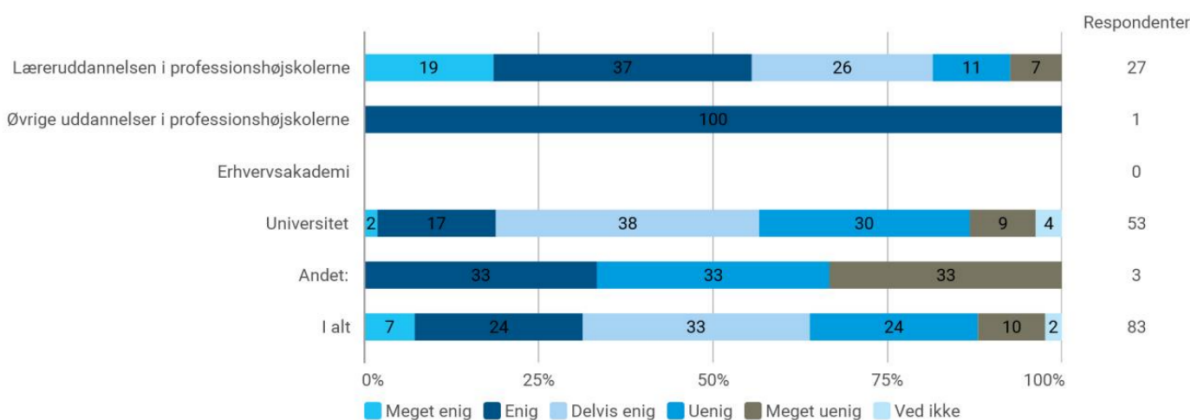
"Jeg ved for lidt om de engelskefaglige mål i grundskolen. Jeg skal dog som del af pædagogikum ud og observere undervisning i en grundskole - det ser jeg frem til, så jeg kan få mere "hand-on" fornemmelse af det!"

Videregående uddannelse

For de videregående uddannelser synes der at være et lidt større kendskab til målene for engelskfaget i ungdomsuddannelserne, og her er det især læreruddannelsen, der

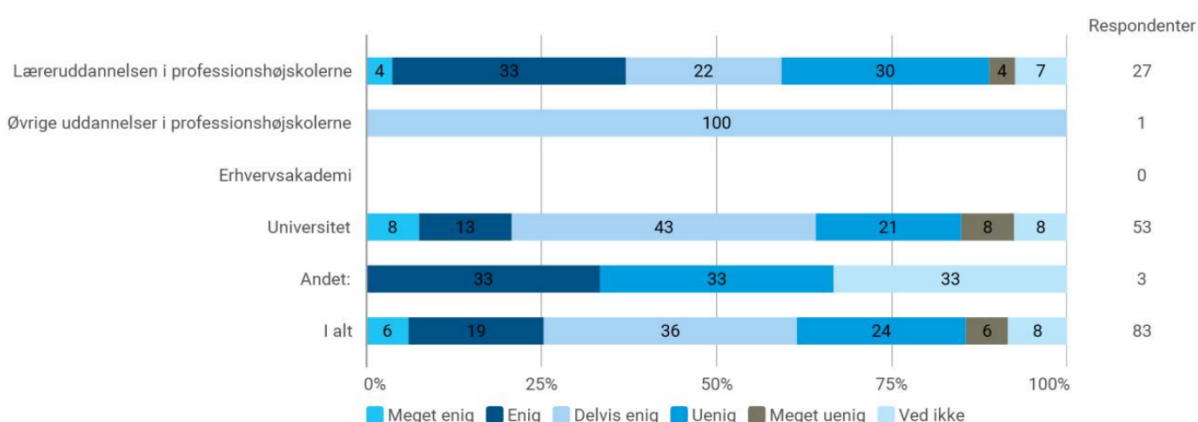
tilkendegiver kendskab, når besvarelsene fra de videregående uddannelser deles op på uddannelsestype:

Hvor enig er du i følgende udsagn: - Jeg ved, hvilke engelskfaglige mål der har været opstillet for mine studerende i ungdomsuddannelserne

Lidt mere end en fjerdedel af respondenterne fra de videregående uddannelser angiver, at de er enige/meget enige i, at de *bygger systematisk videre på de engelskkompetencer, de studerende har med fra ungdomsuddannelserne*, mens nogenlunde den samme andel siger, at de er uenige/meget uenige. Deler vi det op på henholdsvis læreruddannelse og universitetsuddannelse, er det især læreruddannelsen, som angiver, at de arbejder systematiske videre med det, de studerende kommer med fra deres ungdomsuddannelse, mens det modsatte næsten synes at være tilfældet for universitetsuddannelserne.

Hvor enig er du i følgende udsagn: - Min engelskundervisning bygger systematisk videre på de engelskkompetencer, de studerende har med fra ungdomsuddannelserne

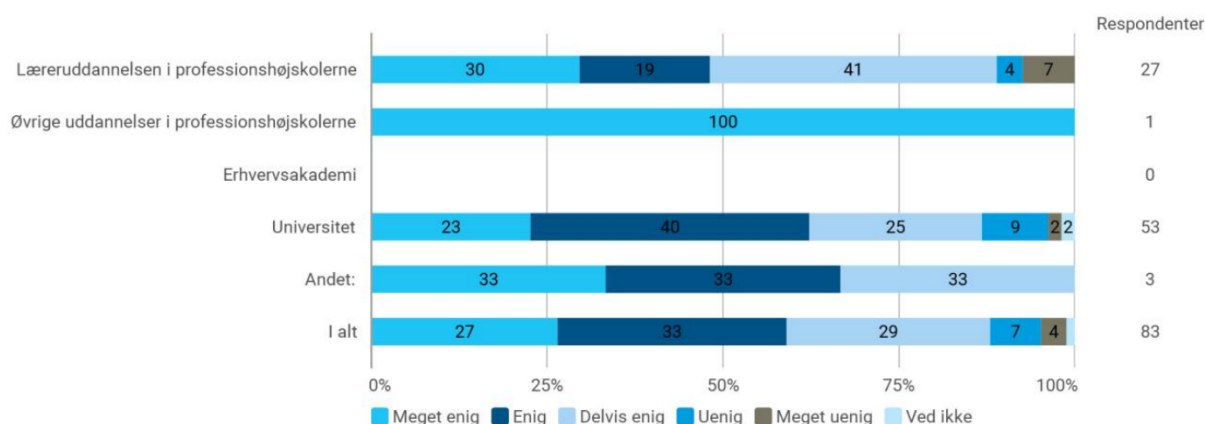

Som i ungdomsuddannelserne vurderer en del af underviserne på de videregående uddannelser de studerendes indgangskompetencer i engelsk som mangelfulde. Her er en kommentar fra en underviser på læreruddannelsen:

"Mange studerende har glemt, hvad de har lært i grammatik, så vi må næsten begynde forfra. De skriftlige kompetencer halter, og vi har ikke tid til at arbejde med dem. Jeg har ringe tid til individuel feedback, og det er forfærdeligt, at de ikke testes individuelt skriftligt til kompetencemål prøven. De fleste skriver en gruppeopgave og det skriftlige bedømmes ikke særskilt"

Når det drejer sig om at forberede de studerende på, hvad der forventes af dem engelsksprogligt på arbejdsmarkedet, angiver et flertal af respondenterne på de videregående uddannelser, at de er enige/meget enige i dette udsagn:

Hvor enig er du i følgende udsagn: - Jeg arbejder eksplicit med at gøre de studerende bevidste om, hvad der forventes af dem engelsksprogligt på arbejdsmarkedet

Som besvarelsene viser, er universitetsunderviserne mere enige i dette udsagn end underviserne fra læreruddannelsen – til trods for, at der i kommentarerne fra netop universitetsunderviserne er en vis tøven over for at fokusere på, hvad der venter de studerende på arbejdsmarkedet. Omvendt udtrykker en enkelt respondent fra universitetet usikkerhed i forhold til, hvorvidt de studerende er klædt ordentligt på til arbejdsmarkedet – især i sammenligning med eksempelvis studerende fra andre uddannelser, der undervises på engelsk – også selvom vedkommende selv arbejder eksplicit med det:

"Jeg er generelt ret eksplicit omkring engelsksproglige krav som de kan forvente at møde efter endt studium. De engelskstuderende skal være bedre end det de møder blandt kandidater som har lært engelsk gennem deres studier og udlandsophold, og det er faktisk langt fra altid tilfældet. Jeg har oplevet en del studerende som ligger i den lave ende af sprogfærdighedsskalaen netop udtrykke ønske om at blive gymnasielærere, hvilket ikke er optimalt"

Brobygning i engelskfaget

Overordnet set peger besvarelsene fra alle tre uddannelsesstrin på, at der er begrænset fokus på engelsk i brobygningsaktiviteterne. Dette bekræftes i kommentarerne, som også viser, at brobygning i høj grad er afhængige af ildsjæle og frivillighed:

"Når mine elever er på brobygning møder de forskellige fag. Det er sjældent engelsk synes jeg. jeg deltager ikke selv, men spørger dem når de kommer tilbage. Ofte er det nye sprog som spansk, italiensk eller fransk."

"Vi har tidligere deltaget i brobygning med det lokale gymnasium, men det hørte desværre op, da det blev lanceret som frivilligt. Det var inden reformen i grundskolen og efter gymnasireformen, så lærerne der, oplevede jeg ikke som nogen, der havde lyst til at udvikle og "arbejde frivilligt"!"

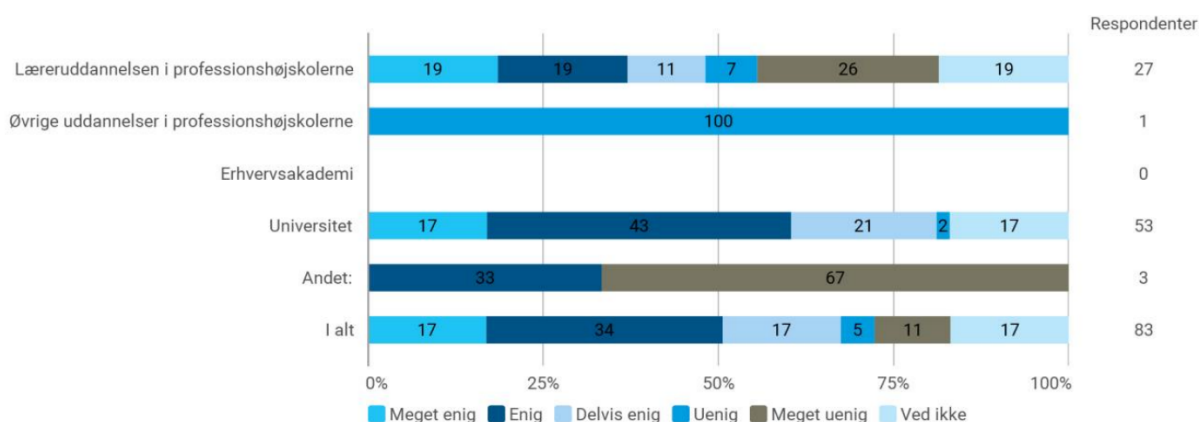
Eksempelvis er næsten en tredjedel af grundskolelærerne uenige i udsagnet om, at deres skole deltager i brobygningsaktiviteter med ungdomsuddannelse, hvor der også er fokus på engelskfaget, mens lidt mere end en femtedel svarer 'ved ikke'. Dog siger mere end halvdelen af respondenterne fra ungdomsuddannelserne, at deres uddannelsesinstitution deltager i brobygningsaktiviteter med grundskoler, som inkluderer fokus på engelskfaget. Besvarelserne fra henholdsvis ungdomsuddannelse og grundskole kan dog ikke umiddelbart sammenlignes, da det må antages, at det primært er udskolingslærerne, som arbejder med brobygning til ungdomsuddannelserne, og deres besvarelser har vi ikke mulighed for at udskille.

Der er dog noget, der tyder på, at man på de forskellige uddannelsesstrin har en oplevelse af, at man bygger mere bro *nedad* end *opad*. Det kan også ses i besvarelserne om brobygning mellem ungdomsuddannelse og videregående uddannelse: Næsten halvdelen af respondenterne fra ungdomsuddannelserne erklærer sig uenige eller meget uenige i udsagnet om, at deres uddannelsesinstitution deltager i brobygningsaktiviteter med videregående uddannelser med fokus på engelskfaget. Omvendt erklærer mere end halvdelen af respondenterne fra de videregående uddannelser, at deres uddannelsesinstitution deltager i brobygningsaktiviteter med ungdomsuddannelser med fokus på engelskfaget.

Opdelt på læreruddannelse og universitetsuddannelse er det især universitetsuddannelserne, som ifølge besvarelserne har engelskfaglig brobygning med ungdomsuddannelserne. En mulig forklaring gives i en kommentar fra en respondent fra læreruddannelsen:

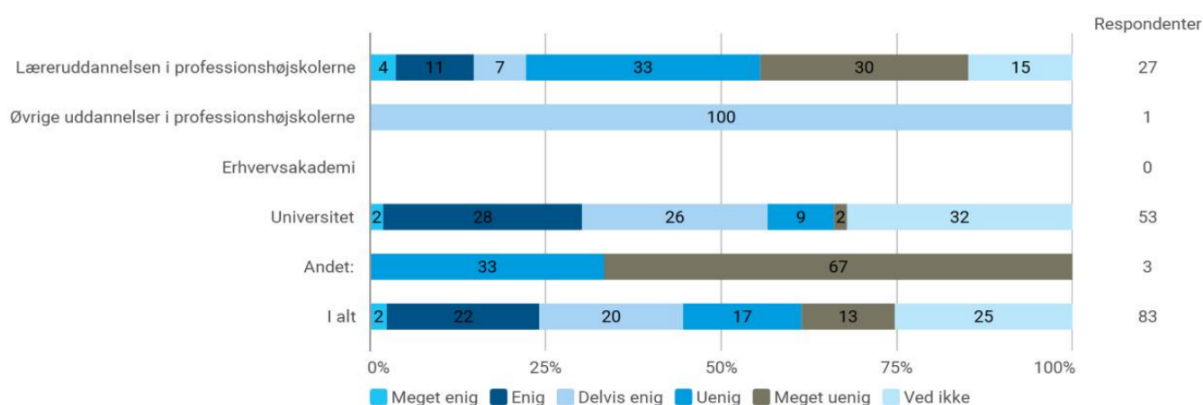
"Vi er meget grundskolerettede i læreruddannelsen - og det opfatter jeg som naturligt. Det skal være vores første prioritet at søge samarbejde med skoler/lærere, og det kan vi i øvrigt blive bedre til. Det er en kerneopgave. Egentlig brobygning, som for os ville være med ungdomsuddannelser; det har jeg måske svært ved at se den helt store mening med"

Hvor enig er du i følgende udsagn: - Min uddannelsesinstitution deltager i brobygningsaktiviteter med ungdomsuddannelser med fokus på engelskfaget

De videregående uddannelser blev ligeledes spurgt om brobygningsaktiviteter med engelskfagligt fokus med erhvervslivet. Her erklærede næsten en tredjedel sig uenige/meget uenige i udsagnet, og en fjerdedel svarede 'ved ikke'. Med andre ord finder der brobygning med erhvervslivet sted, men det er langt fra alle undervisere, der er involverede i det. Når vi opdeler de videregående uddannelser i henholdsvis læreruddannelse og universitetsuddannelse, tegner der sig et lidt andet billede. Her er flertallet af respondenterne fra læreruddannelsen uenige/meget uenige i udsagnet, mens en tredjedel af universitetsunderviserne omvendt er enige. Det vil altså sige, at det er især universiteterne, der laver brobygning med erhvervslivet. Det betyder dog langt fra, at læreruddannelsen ikke bygger bro til deres studerendes fremtidige arbejdsmarked – altså grundskolen – men det er ikke det, respondenterne bliver bedt om at tage stilling til.

Hvor enig er du i følgende udsagn: - Min uddannelsesinstitution deltager i brobygningsaktiviteter med erhvervslivet med fokus på engelskfaget

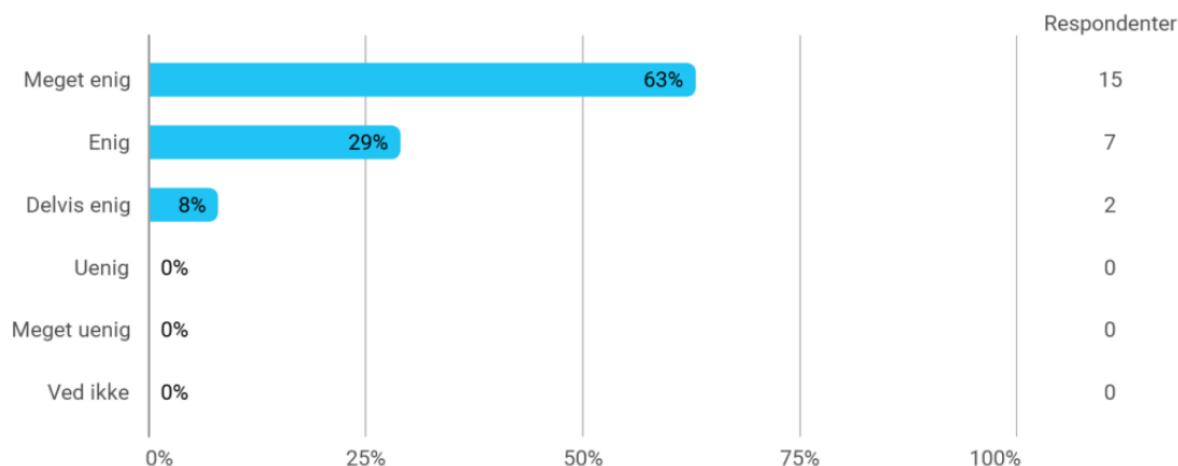
Uddannelse af sproglærere

Udsagnene i det andet batteri var henvendt udelukkende til de undervisere på de videregående uddannelser, som ser sig selv beskæftiget med at uddanne sproglærere til grundskole og ungdomsuddannelser. I alt har 51 respondenter fra de videregående uddannelser taget stilling til alle eller nogle af udsagnene i batteriet. Mens 24 ud af de i alt 28 respondenter fra læreruddannelsen har besvaret batteriets udsagn, har 26 ud af de i alt 59 universitetsundervisere besvaret det. To andre respondenter har også besvaret batteriet, men i det efterfølgende fokuseres der udelukkende på besvarelsenerne fra læreruddannelsen og universitetet.

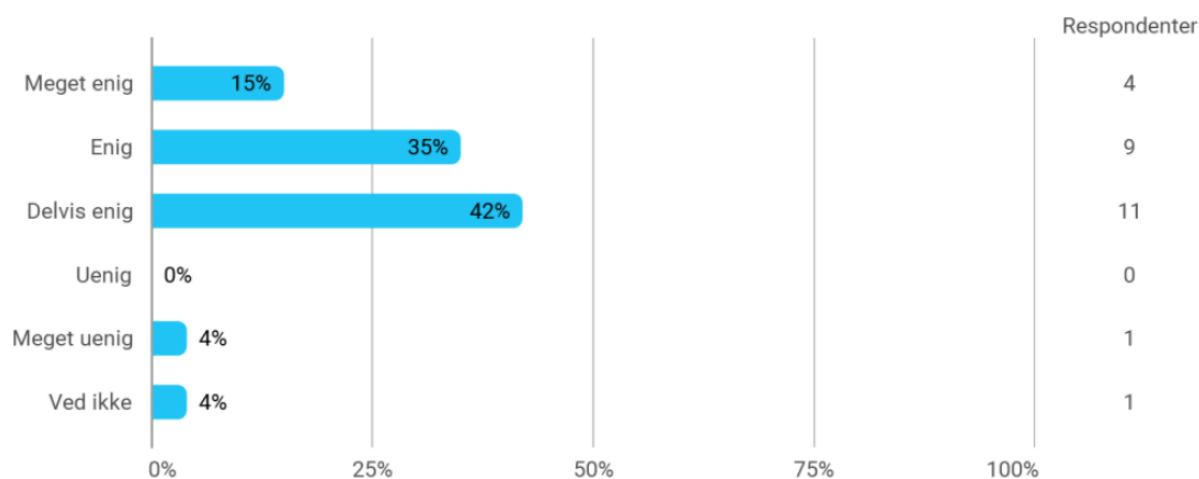
At mindre end halvdelen af universitetsunderviserne har valgt at besvare denne del af spørgeskemaet, afspejler formentlig det faktum, at universitetsuddannelsen i engelsk ikke kun har til formål at uddanne sproglærere. Overordnet set viser besvarelsenerne da også, at det at sætte de studerende i stand til at undervise på engelsk, både sprogligt, fagligt og didaktisk i høj grad er i fokus på læreruddannelsen, men at engelskuddannelsen på universitetet ikke som sådan opfattes som sproglæreruddannelser. Her skal man huske på, at den egentlige pædagogiske og didaktiske uddannelse af gymnasielærere ligger i pædagogikum, som først tages efter endt kandidatstudium.

Hvor enig er du i følgende udsagn: - I min engelskundervisning klæder jeg de studerende engelsksprogligt og -fagligt på til at undervise i engelsk

Læreruddannelse:

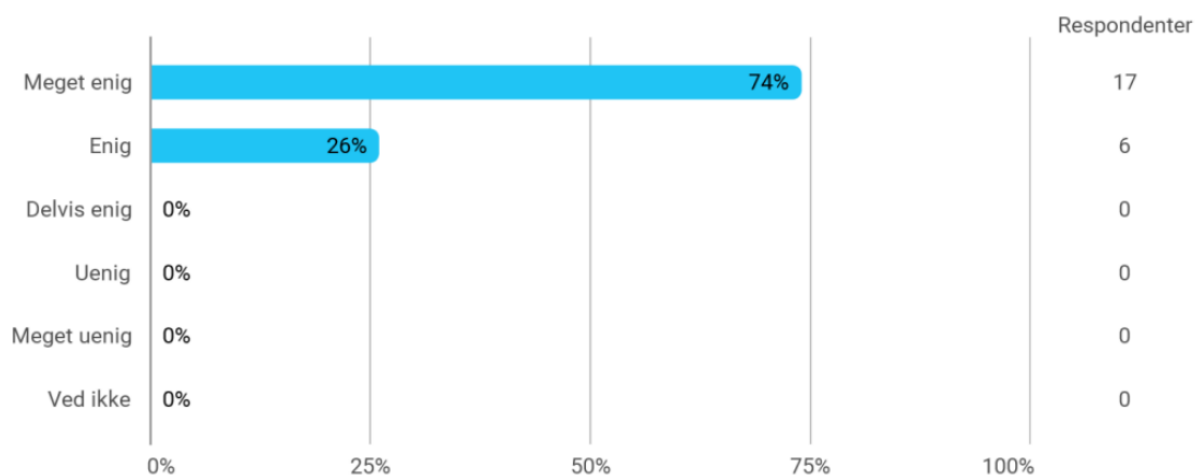
Universitetsuddannelse:

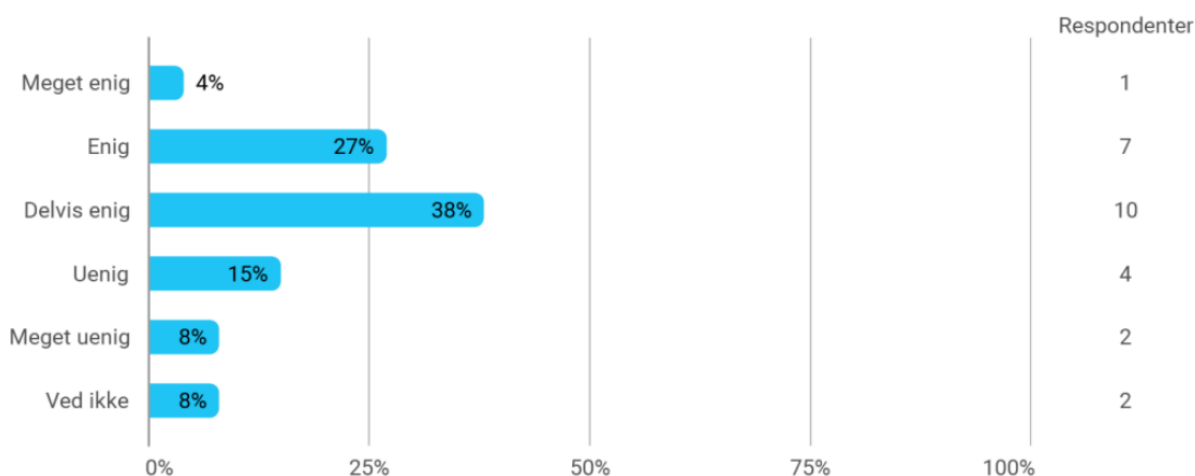
Som besvarelsene fra læreruddannelsen viser, er flertallet af underviserne fra læreruddannelsen enige i, at de klæder de studerende på til at undervise i engelsk både sprogligt og fagligt. Omvendt er det kun lige halvdelen af universitetsunderviserne, der er enige i dette udsagn, mens mere end 40% kun er delvis enige. Idet spørgsmålet alene er henvendt til de undervisere fra de videregående uddannelser, der anser sig selv for at uddanne engelsklærere, tyder det på, at universitetsunderviserne i noget mindre grad end læreruddannelsesunderviserne mener, at de engelskstuderende i tilstrækkelig grad bliver klædt på til at undervise i engelsk.

Hvor enig er du i følgende udsagn: - I min engelskundervisning klæder jeg de studerende fagdidaktisk på til at undervise i engelsk

Læreruddannelse:

Universitetsuddannelse:

Samlet set ser vi i besvarelserne til dette udsagn det samme mønster som ovenfor. Mens respondenterne fra læreruddannelsen samstemmende mener, at de klæder deres studerende fagdidaktisk på til en fremtid som sproglærer, stiller universitetsunderviserne sig noget mere tøvende over for dette udsagn.

Analyserne af besvarelserne til udsagnene understøttes i det store hele af de fritekstkommentarer, som respondenterne har givet. Det fremgår bl.a. af kommentarerne, at man i læreruddannelsen i engelskfaget ser det sproglige, faglige og didaktiske som integreret i faget, men at man samtidig har ringe mulighed for at rette op på eventuelle sproglige mangler de studerende måtte have, selvom det måtte være ønskværdigt:

"For så vidt mener jeg, at vi i læreruddannelsen gør det godt med henblik på sproglige og fagdidaktiske kompetencer. Men vi savner forståelse for, at et gymnasialt niveau ikke er nok til læreruddannelsen. Hvis man ikke går fremad, går man tilbage, og de studerendes engelskkompetencer skal udbygges i løbet af læreruddannelsen. Det er ikke nok at bibringe de lærerstuderende fagdidaktiske kompetencer sideløbende med et gymnasialt niveau af sprogkompetencer. Både sproglig og didaktisk kunnen skal udbygges"

I kommentarerne fra respondenterne fra universitetet afspejles det, at universitetsunderviserne ser universitetsuddannelse som mere og andet end en sproglæreruddannelse, men en enkelt respondent udtrykker utilfredshed med, at uddannelsen ikke i tilstrækkelig grad kan understøtte de studerendes fremtid som engelskundervisere:

"Der mangler resurser til, at de studerende får en ordentlig ballast med sig ud i gymnasieskolen. For lidt undervisning. Alt for lidt vejledning. Det handler om økonomi og det går i den gale retning"

Opsamling og vurdering

Analysen i dette afsnit viser især fire interessante problemstillinger:

1: Grundskolelærerne ved mere om, hvad der foregår på ungdomsuddannelse end omvendt – og ungdomsuddannelserne ved mere om de videregående uddannelser end omvendt

Grundskolelærerne synes nemlig at være mere bevidste om, hvad der foregår på ungdomsuddannelserne end omvendt – også selvom kun lidt mere end tredjedel af grundskolespondenterne var enige i, at de arbejder eksplicit med at gøre deres elever bevidste om, hvad der forventes af dem engelsksprogligt i ungdomsuddannelserne. På grund af måden, vi har formuleret udsagnene til ungdomsuddannelse og videregående uddannelse, kan vi ikke med sikkerhed sige, at det samme gælder for disse to trin. Men ud fra ungdomsuddannelsernes besvarelser af, hvorvidt de arbejder eksplicit med at forberede eleverne på næste uddannelsestrin, og besvarelserne fra de videregående uddannelser på udsagnet om kendskabet til engelskfaglige mål i ungdomsuddannelserne, må det antages, at der også her kan være tale om samme tendens: At ungdomsuddannelserne i højere grad er bevidste om at forberede eleverne på videregående uddannelse, end de videregående uddannelser er bevidste om, hvad der foregår på trinnet før dem.

2: Til trods for, at man måske ikke ved så meget om, hvad der foregår på det forudgående uddannelsestrin, anser man elevernes og de studerendes engelskkompetencer for mangelfulde

Besvarelserne for udsagnene om at bygge videre på elever og studerendes engelskfærdigheder fra forudgående uddannelsestrin peger på, at det kun sker i begrænset omfang for ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser på grund af eleverne og de studerendes engelskkompetencer, der opleves som mangelfulde. Denne problemstilling knytter an til besvarelserne fra analysetema 1, hvor vi også så en udbredt tendens til kritik af de engelskfærdigheder, elever og studerende har med fra det forudgående uddannelsestrin. Spørgsmålet er, om opfattelsen af mangelfulde kompetencer er et direkte udtryk for den manglende viden og bevidsthed om, hvad der foregår på andre uddannelsestrin? Det skal samtidig understreges, at der ifølge besvarelserne synes at være en stærkere sammenhæng hen over indskoling, mellemtrin og udskoling internt i grundskolen.

3: Der er begrænset brobygning med et engelskfagligt fokus mellem uddannelses-trinnene og til erhvervslivet

Besvarelser og kommentarer fra alle tre uddannelsestrin viser dette, men der er også noget, der tyder på, at der blandt respondenterne kan være forskellige opfattelser af, hvad brobygning er, og hvad formålet med brobygning er. Man kan for eksempel argumentere for, at det måske kun i begrænset omfang giver mening for ungdomsuddannelserne specifikt at målrette deres brobygning med de videregående uddannelser mod engelskfaget, da kun et fåtal af de studerende her skal studere engelsk - i hvert fald hvis brobygningsaktiviteter sidestilles med karrierelæring.

4: Universitetsuddannelserne i engelsk er i begrænset grad en sproglæreruddannelse

Det kommer stærkt til udtryk i besvarelserne, at respondenterne fra universitetsuddannelserne kun i begrænset grad beskæftiger sig med, at en stor del af deres studerende skal

undervise på ungdomsuddannelserne efter endt universitetsuddannelse. Det står uklart i besvarelsene, hvordan universitetsuddannelserne kan bidrage til kandidaternes fremtid som engelskundervisere. Fokuset synes at være på kernefagligheden, ikke på det didaktiske og ej heller det fagdidaktiske. Omvendt angiver respondenterne fra læreruddannelsen, at der her tilstræbes en integration af det faglige, sproglige og didaktiske, men at der omvendt er visse udfordringer i forhold til udvikling af de studerendes engelskfærdigheder.

De fire problemstillinger, som vi opridses her, afspejler ikke kun problemstillinger og tendenser fra foregående analysetemaer, men spiller også ind i næste afsnits analysetema, *Engelskfaget nu og i fremtiden*.

Analysetekema 4: Engelskfaget nu og i fremtiden

I rapportens fjerde og sidste analysetekema fokuserer vi på engelskundervisernes perspektiver på engelskfaget nu og i fremtiden. Analysen baserer sig på spørgeskemaets sektion 5 og den afsluttende sektion, som i alt består af tre åbne spørgsmål, der er fælles for alle respondenter på tværs af uddannelsestrin, og som respondenterne bedes besvare med fritekst i kommentarfelder. Spørgsmålene lyder:

- Hvad ser du som engelskunderviser som de største udfordringer for engelskfaget på dit uddannelsestrin?
- Hvilken rolle mener du, at engelskfaget kan og bør spille i det danske uddannelsessystem?
- Har du øvrige kommentarer om engelskfaget i det danske uddannelsessystem?

Et omfattende skriftligt materiale i form af respondenternes fritekstsvare ligger til grund for analysen i dette tema. Generelt bekræfter analysen af kommentarerne i dette tema i høj grad de tendenser, vi har set i de forrige temaer.

I det følgende redegør vi først for engelskfagets største udfordringer, som de præsenteres i besvarelserne. Tre primære kategorier træder frem fra respondenternes svar: stor faglig spredning blandt elever og studerende, nedskæringer i faget og manglende motivation hos nogle elever og studerende. På tværs af kategorierne løber en særlig udfordring for engelskfaget, som vi analyserer under overskriften *Alle kan jo engelsk*.

I spørgsmålet om engelskfagets rolle i det danske uddannelsessystem tegner der sig i respondenternes svar et net af både gensidigt understøttende men også modsatrettede holdninger og idéer. Dette spindelvæv accentuerer den interne konflikt i engelskfaget om, hvad faget skal indeholde, som også viste sig i analysetekema 1 og 2. Disse foldes også ud nedenfor i forhold til de forskellige uddannelsestrin i afsnittet *Engelskfagets fremtid?*

Endelig ser vi blandt respondenterne to tydelige, men modsatrettede grundlæggende positioner i forhold til engelskfaget og engelskundervisningen. De beskrives i det afsluttende afsnit *To meget forskellige engelskundervisningspositioner*.

Engelskfagets tre primære udfordringer

Når respondenterne beskriver de største udfordringer i engelskfaget, peger de hyppigst – og i prioriteret rækkefølge – på nedenstående tre udfordringer på tværs af uddannelsestrin:

1. Stor spredning blandt elever og studerende
2. Nedskæringer i engelskfaget
3. Manglende motivation hos nogle elever og studerende

Spredning

I lyset af den tyngde, som den store sproglige og faglige spredning blandt elever og studerende har haft i de forudgående analysetemaer, er det ikke overraskende, at netop spredningen fremhæves som engelskfagets primære udfordring. Respondenterne henviser ofte til en gruppe elever og studerende, som ikke tør eller ikke kan eller ikke vil tale engelsk i timerne. Der udtrykkes også bekymring over især studerendes manglende evne til at styre egen læringsproces mod øget sprogfærdighed, som det er tilfældet i kommentaren herunder fra en universitetsunderviser:

"Dertil ser jeg det som en stor udfordring at mange studerende vælger et sprogfag uden en indre motivation for at tale sproget og være opmærksom nok på sproget til at man kan udvikle sine færdigheder. Med en større sproglig bevidsthed vil de studerende i højere grad kunne tage skeen i egen hånd og selv styre deres sproglige udvikling" (UNIVERSITET)

I tilknytning hertil retter en udbredt bekymring sig mod elevens og studerendes manglende evne til at gøre sig umage, fordybe sig og læse tilstrækkeligt dybt, bredt og langt. Som det fremgår af kommentarerne på næste side, går denne bekymring på tværs af de tre uddannelsestrin:

"For mange elever handler det om at blive hurtigt færdig med at læse eller lave opgaver og ikke forstå hvad de læser eller forstå grammatikken, og derfor forstår de kun halvdelen af teksten/ikke det vigtigste og grammatikken hænger ikke fast" (GRUNDSKOLE)

"Elevernes manglende læse-stamina /udholdenhed og deraf følgende manglende evne til at skabe sig overblik over større materialer" (UNGDOMS UDDANNELSE)

"De studerende har svært ved at gå i dybden og koncentrere sig i længere tid. Meget servicekrævende" (LÆRER UDDANNELSE)

"At få de studerende til at læse dybt og bredt" (UNIVERSITET)

Det er imidlertid ikke kun elever og studerende, som ikke fordyber sig – engelskunderviserne savner ligeledes mulighed for fordybelse. En lærer i grundskolen formulerer det således:

”Tiden, der (ikke) gives til faget. Jeg savner tid til *fordybelse*, både i forhold til samarbejde og planlægning (og udvikling af nyt materiale) og til det konkrete timetal”. Dette udsagn fører til den næste kategori af oplevede udfordringer, nemlig nedskæringer i engelskfaget.

Nedskæringer

På tværs af alle uddannelsestrin beskriver respondenterne en oplevelse af at være presset på tid og ressourcer til engelskundervisningen. Mange engelskundervisere fra grundskole til universitet angiver som fagets største udfordring, at der er alt for lidt tid til forberedelse og feedback, studieture/ekskursioner samt efter- og videreuddannelse.

Herudover oplever især engelsklærerne i *grundskolen*, at institutionen ikke har råd til nyt og relevant undervisningsmateriale. Lærerne i grundskolen nævner desuden, at der er for få lektioner til engelskfaget, især i ind- og udskolingen.

Respondenterne fra *ungdomsuddannelserne* udpeger nedskæringer kombineret med forventning om udvidet indhold som årsag til det, de oplever som en direkte forringelse af kvaliteten af engelskundervisningen, og i *læreruddannelsen* pointeres det ligeledes, at nedskæringen af engelskfaget fra 72 ECTS til 30-40 ECTS i forbindelse med den seneste reform af læreruddannelsen har ført til en markant kvalitetsforringelse. For de videregående uddannelser generelt gælder det, som vi så i analysetema 2 om faglig opkvalificering, at manglende forsknings- og udviklingstid både på kort og længere sigt beskrives som en alvorlig udfordring for kvaliteten i engelskfaget.

Motivation

På trods af, at vi i analysetema 1 om engelskundervisningen så, at engelskundriverne generelt oplever en høj grad af motivation for engelskfaget blandt elever og studerende, fremhæves manglende motivation alligevel som en af de primære udfordringer i engelskfaget. Denne bekymring må således ses i lyset af udfordringen med spredning og differentiering og den øgede polarisering i elevgruppen, som vi særligt så respondenterne fra ungdomsuddannelserne italesætte i analysetema 2. Samtidig med, at respondenterne oplever en høj grad af generel motivation, udgør motivationen således en udfordring for bestemte grupper af elever og studerende.

En tværgående udfordring: Alle kan jo engelsk

På tværs af de tre primære udfordringer er det bemærkelsesværdigt, at flere respondenter peger på, at mange elever fejlagtigt tror, de er gode nok til at tale engelsk og derfor ikke behøver ’lære’ det i skolen eller ikke er motiverede for at anstrenge sig i faget:

”Det kan være en udfordring at elever - og andre - tror at engelsk bare er noget alle kan” (UNGDOMSUDDANNELSE)

Respondenterne beskriver en udbredt oplevelse af, at engelskfaget i omverdens bevidsthed har mistet sin identitet som et selvstændigt fag i takt med, at flere og flere dagligt omgiver sig med engelsk. Især i ungdomsuddannelser og videregående uddannelser ser vi en

udbredt bekymring over både omverdenens og elever og studerendes manglende forståelse for engelskfagets indhold og dybde:

"At mange mennesker mener, at de er så superdygtige til engelsk - de kan f.eks se Netflix uden tekster... - men det er ren overflade og ingen dybde. De ved mange populærkulturelle ting om den engelsksprogede verden, men sjældent inden for emner der traditionelt giver en fordel når man skal beskæftige sig med sproget eller ved senere ansættelser" (UNIVERSITET)

Respondenterne udtrykker bekymring over lettilgængelige, men unuancerede digitale oversættelsesløsninger, men også sociale medier, gaming-universer og streamingtjenesters film- og serieoverflod, der ifølge en del respondenter forfladiger engelsk, slører engelskfagets værdigrundlag og indirekte understøtter en forståelse af, at *alle jo kan engelsk*. Som en underviser fra de videregående uddannelser formulerer det, har engelskfaget "sejret og derved tabt" – den generelle succes og udbredthed har ført til en laveste fællesnævner, og ingen kan ser længere behov for at stræbe efter det højeste faglige niveau.

Respondenterne beskriver på forskellige måder, hvad det betyder for engelskfaget, at der er en generel tendens i samfundet til at tro, at vi i Danmark generelt er gode til engelsk. Respondenterne påpeger, at det er en fejlagtig slutning, og beskriver en række uheldige konsekvenser for engelskfaget. Ifølge respondenterne betyder antagelsen om, at alle jo kan engelsk for engelskfaget, at:

- elever og studerende ikke forstår, at faget indeholder mere end blot basal sprogbrug og overfladisk viden om forhold i den engelsktalende kultur
- elever og studerende ikke har særskilt fokus på engelsk
- elever og studerende, der reelt ikke kan tale engelsk ikke tør udstille deres manglende kompetencer, fordi det forventes, at man kan, og fordi det dermed bliver pinligt ikke at kunne – hvilket igen fører til, at de ikke deltager aktivt i undervisningen
- digitale ressourcer assisterer med oversættelse og sproglig korrektion, således at elever og studerende bilder sig selv ind, det er spild af tid at dygtiggøre sig sprogligt og dermed mister sproglig paratviden
- elever og studerende foregøgler sig, at de er så dygtige, at de i deres egen selvforståelse befinder sig på højeste faglige niveau – en selvopfattelse, som det kan være vanskeligt at aflære

De ovenstående punkter fører tilsammen til en tendens til et selv-overvurderet og falskt samfundsmæssigt narrativ om danskernes engelskkompetencer, der igen fører til, at det fra politisk hold ikke synes nødvendigt at tilføre faget adækvate ressourcer. *Alle kan jo engelsk*-tendensen går således på tværs af de tre primære udfordringer og griber ind i dem alle. Den er central for respondenterne i undersøgelsen og samtidig særlig for engelskfaget. Derfor bidrager den også kraftigt til et billede af engelskfaget i en brydningstid. Det billede genfindes i respondenternes svar på spørgsmålet om engelskfagets fremtid, som vi i det følgende belyser.

Engelskfagets fremtid?

I svarene på andet spørgsmål om, hvad engelskfagets rolle kan og bør være i det danske uddannelsessystem dukker et net af både gensidigt understøttende samt modstridende holdninger op i respondenternes svar:

På tværs af alle tre uddannelsesstrin peger størstedelen af respondenterne på, at engelskfaget skal *erkende og imødekomme globaliseringen* og derfor i højere grad forholde sig til for eksempel engelsk som lingua franca og det, som en af respondenterne fra de videregående uddannelser kalder et "practically applied English", der er anvendeligt i hverdag og samfund. Især engelsklærerne i grundskolen giver udtryk for, at eleverne skal forberedes på at blive verdensborgere, som skal begå sig i kommunikation på tværs af grænser i både fritid og i fremtidige uddannelser og jobs. Det pointeres, at interkulturel forståelse er et væsentligt område i engelskfaget – for nogle som et begreb med værdi i sig selv, mens det for andre kædes naturligt sammen med en forståelse af engelsk som *dannelsesfag*.

"Måske burde vi tone lidt ned! Det er blevet udvidet dansk inklusiv samfundsfag og historie på perfekt engelsk. Det akademiske dræber både læse-og skrivelyst... så måske burde vi fokusere mere på deres reelle engelsk-kompetencer - at tale læse og skrive- fremfor at analysere alt i smadder med slatten brug af pseudofaglighed!!!"
(UNGDOMSUDDANNELSE)

Samtidig tilføjer mange respondenter vigtigheden af et større fokus på *sprog og sproglig korrekthed* sammen med emner af international og erhvervsmæssig karakter og interkulturel forståelse. Modsat mener andre, at sproglig korrekthed nok skal prioriteres, men de ønsker, at det skal understøtte en tilbagevenden til *rødderne i engelskfaget* og dermed bevare det særlige ved *den engelsktalende verdens kunst og kultur* i faget. Her findes fortalere for det essentielle i Shakespeare, men disse møder i andre kommentarer modstand og en opfattelse af, at netop Shakespeare og det stærke fokus på kulturteknikkerne er dræbende

for fagets relevans i dag. Dette fokus på dannelses- og kulturdimensionen er selvsagt tydeligst blandt svarene fra ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Det er også på disse niveauer at ønsket om sproglig korrekthed træder klarest frem.

Der er ligeledes divergerende holdninger til engelskfagets sprogidentitet, idet nogle respondenter mener, at engelsk bør regnes som *et andetsprog*, mens andre respondenter lige så bestemt udtrykker, at engelskfaget skal bevare sin *fremmedsprogsidentitet*. Nogle ønsker, at engelskfaget skal have samme antal lektioner og bevågenhed som danskfaget og de naturfaglige fag, og det skal tænkes som ligeværdigt med disse; andre respondenter reagerer kraftigt mod dette ønske:

"Engelsk er vores andetsprog - ikke fremmedsprog, i og med at det er et brugssprog. Og derfor er det et centralt fag" (GRUNDSKOLEN)

"Det skal IKKE sidestilles med dansk, som det er på vej til at gøre. Der er en stærk tendens til at regne med, at eleverne kan det samme i engelsk som de kan i dansk, hvor man ikke tager højde for, at flere elever ikke forstår de tekster, de læser. Det er et fremmedsprog! Vi skal have større fokus på sproget og mindre fokus på antal forløb, globalisering, innovation osv. Back to basics!" (UNGDOMSUDDANNELSE)

Især i grundskolen og ungdomsuddannelserne peger nogle respondenter på engelskfagets potentiale i forbindelse med *CLIL* og *tværfagligt samarbejde*:

"Engelsk er ikke det vigtigste fag, men nok det fag der kan gå mest på tværs af alle andre fag. Og det burde man udnytte mere" (UNGDOMSUDDANNELSE)

Ligeledes finder vi især i grundskolen respondenter, der giver udtryk for, at engelskfaget bør have *dygtige undervisere*, og specifikt indskolingens bliver nævnt som central, som det formuleres nedenfor:

"De dygtigste undervisere skal placeres i indskolingens, så eleverne har en solid indgang til de grundlæggende engelskfærdigheder" (GRUNDSKOLE)

I lyset af det spindelvæv af holdninger til engelskfagets rolle og fremtid, som rummes i respondenternes besvarelser, er det ikke overraskende, at en del respondenter på tværs af uddannelsesstrin peger på et behov for at *gentænke* engelskfaget:

"Engelskfaget bør vel fortsat spille en stor rolle i det danske uddannelsessystem, men det skal måske gentænkes?" (UNIVERSITET)

Dette ønske vender vi tilbage til i opsamlingen i afsnit 6.

To forskellige engelskunderviserpositioner

Det brogede billede genfindes i spørgeskemaets sidste spørgsmål, som åbent efterlyser øvrige kommentarer til engelskfaget. Her ser vi to tydelige og modsatrettede positioner blandt respondenterne. I den ene ende af spektret finder nogle respondenter her plads til at udtrykke deres uforbeholdne glæde ved jobbet som engelskunderviser, mens andre respondenter begræder rammevilkårene for engelskundervisningen:

"Jeg elsker at undervise i og på engelsk på alle trin!" (GRUNDSKOLE)

"Det er et fedt fag at undervise!" (UNGDOMSUDDANNELSE)

"Vi bliver hele tiden bedt om at arbejde mere og mere gratis [...] For nogen bliver dagligdagen en ideologisk kamp mellem at gøre det, man ved, der skal til for at møde bekendtgørelsens stadig stigende krav (og selv betale med sin fritid for det) eller imødekomme timenormen, der afsat til opgaven, og på den måde markere at det ikke holder ift. de krav, der stilles til kvalitet. Resultatet er ofte et dilemma ml. moralsk stress og opgivelse" (UNGDOMSUDDANNELSE)

Det er vigtigt at understrege, at de to positioner ikke er gensidigt udelukkende: Man kan elske engelskfaget og engelskundervisningen og samtidig opleve den kamp og det dilemma, som respondenterne beskriver i kommentaren ovenfor. De modsatrettede positioner er med til at understrege det billede af engelskfaget i en brydningstid, som har tegnet sig gennem dette analysetema.

Opsamling og vurdering

De to modsatrettede engelskunderviserpositioner bekræfter, understreger og uddyber i høj grad de tendenser, emner og udfordringer, som fremgår af de foregående analysetemaer. Som vi har set i dette analysetema, peger respondenterne på tre primære udfordringer for engelskfaget:

1. Stor spredning blandt elever og studerende
2. Nedskæringer i engelskfaget
3. Manglende motivation hos nogle elever og studerende

Disse tre udfordringer knytter sig alle i et vist omfang til en fremherskende opfattelse af, at *alle jo kan engelsk*, som vi ligeledes så spor af i analysetema 2 i om engelskundervisningen. Det udgør en tydelig udfordring – ikke alene for respondenterne, men også i høj grad for engelskfaget, og det understreger, at engelskfaget er udfordret ikke bare i uddannelsessystemet, men også i samfundet generelt. Udfordringen griber også ind i spørgsmålet om engelskfagets fremtid, hvor der tegner sig et både mangfoldigt og dybt engageret billede af respondenternes tanker om engelskfagets rolle og fremtid. Blandt respondenterne er det en udbredt holdning, at engelskfaget skal kigge ud af Danmark og ind i en global sammenhæng, og at dette kalder på *interkulturel forståelse, uddannelses- og arbejdsmarkedsorienteret engelsk* - og ikke mindst *de bedste sprogfærdigheder*, hvorfor sproglig korrekthed ligeledes anses for at være en nødvendighed. Samtidig dukker en intens diskussion af *engelskfagets identitet* op i respondenternes svar: Er engelsk et andetsprog eller et fremmedsprog i Danmark, og hvad betyder det for engelskfaget i det danske uddannelsessystem? Der er ligeledes spændinger mellem ønsker om mere CLIL eller i det mindste et *større tværfagligt fokus* på den ene side og på den anden side en bevægelse tilbage mod rødderne, hvor engelskfaget betragtes som et *videns-, kundskabs- og kulturfag*. En del undervisere i ungdomsuddannelserne opponerer i den forbindelse mod de mange nye indholdsområder som innovation, it og karrierelæring. På tværs af spindelvævet af forestillinger om engelskfaget løber en opmærksomhed på

behovet for *gentænkning af hele engelsk-faget* som en mulig vej at gå i fremtiden. Denne gentænkning vender vi tilbage til i rapportens afsluttende afsnit 6.

Opsamling og opmærksomhedspunkter

Vi har i denne rapport formidlet resultaterne fra den spørgeskemaundersøgelse, der er gennemført som et led i projektet *Kvalitetsudvikling, brobygning og videreudvikling – en behovsundersøgelse i faget engelsk på tværs af uddannelsessystemet*. Nedenfor opsummerer vi de væsentligste pointer fra de fire analysetemaer, som er gennemgået i rapportens forudgående afsnit om henholdsvis engelskundervisningen, faglige kompetencer og faglig opkvalificering, brobygning og overgange i engelskfaget samt engelskfaget nu og i fremtiden. På baggrund heraf angiver vi afslutningsvis en række opmærksomhedspunkter.

Hovedpointer

Analysetema 1: Engelskundervisningen

I analysetema 1 om engelskundervisningen tegner der sig et billede af et engelskfag, som elever og studerende generelt er motiverede for, men analysen peger samtidig på følgende oplevede problemstillinger og udfordringer:

- Stor faglig og sproglig spredning blandt elever og studerende:
I grundskolen har eleverne særdeles forskelligartede behov og forudsætninger, og både ordblinde elever, tosprogede elever og pigerne står frem som grupper, der kalder på opmærksomhed. I ungdomsuddannelserne opleves en øget polarisering mellem engelsksprogligt stærke og svage elever. På tværs af grundskole og ungdomsuddannelserne synes der at være en uadresseret inklusionsudfordring
- Elever og studerende opleves at have utilstrækkelige engelskkompetencer med sig fra det foregående uddannelsestrin
- Idealet om engelsk som klasseværelsessprog synes lettere at realisere, jo længere tid der er undervist i engelsk. Gruppe- og projektarbejde på engelsk opleves som en udfordring på tværs af uddannelsessystemet

- Modsatrettede holdninger til forholdet mellem sprog og kultur i engelskfaget

Især den sidste problemstilling peger på et behov for en videre diskussion af, hvad engelskundervisning i Danmark i dag er, kan være og bør være fremadrettet, som ligeledes viser sig i de følgende analysetemaer.

Analysetema 2: Faglige kompetencer og faglig opkvalificering

Mens der blandt respondenterne kan spores en overvejende positiv opfattelse af egne faglige kompetencer og ligeledes en positiv indstilling til faglig opkvalificering, tegner der sig et mere broget billede af, hvilke områder respondenterne ser behov for opkvalificering indenfor på de forskellige uddannelsestrin.

I *grundskolen* ser respondenterne primært et behov for opkvalificering inden for:

- CLIL og engelsk i samspil med andre fag
- Grammatikundervisning
- Differentieret undervisning

I *ungdomsuddannelserne* ser respondenterne primært et behov for opkvalificering inden for karrierelæring. Det skal desuden bemærkes, at der blandt respondenterne fra ungdomsuddannelserne udtrykkes en vis skepsis over for uddannelsespolitiske målsætninger om at integrere eksempelvis innovation i engelskfaget.

I *de videregående uddannelser* ser respondenterne primært et behov for opkvalificering inden for:

- It-færdigheder
- Viden om arbejdsmarkedets behov

Derudover ønsker respondenterne fra de videregående uddannelser mere tid og flere ressourcer til forskning og udvikling inden for engelskfaget for på den måde at kunne være med til at præge fagets udvikling.

Fælles for alle tre uddannelsestrin er, at adgangen til faglig opkvalificering ofte hindres af manglende tidsmæssige og økonomiske ressourcer. Der er dog også en udbredt oplevelse af, at det rette efter- og videreuddannelses tilbud ikke umiddelbart findes.

Analysetema 3: Brobygning og overgange i engelskfaget

Både i analysetema 1 og 2 ses en oplevelse af, at samarbejde og videndeling mellem uddannelsestrinene har svære vilkår. Det bekræftes i det tredje analysetema om brobygning og overgange i engelskfaget. Besvarelserne viser tydeligt, at brobygning med et engelskfagligt fokus kun forekommer i begrænset omfang. Samtidig dukker oplevelsen af, at elever og studerende har utilstrækkelige engelsksproglige og -faglige kompetencer med

sig fra det forudgående uddannelsestrin, op igen. Dette er bemærkelsesværdigt set i lyset af, at besvarelsene samtidig viser, at respondenterne oplever at have en begrænset viden om engelskundervisningen på det forudgående uddannelsestrin. Endelig viser analysen af besvarelsene fra de videregående uddannelser, at universitetsuddannelserne i engelsk kun i begrænset omfang opfattes og opfatter sig selv som en sproglæreruddannelse.

Analysetekema 4: Engelskfaget nu og i fremtiden

I analysetekema 4 om engelskfaget nu og i fremtiden understreger respondenternes besvarelser, at der langt fra er enighed om engelskfagets rolle og fremtid, og at centrale udfordringer såsom stor faglig og sproglig spredning, nedskæring og manglende motivation hænger tæt sammen med en udbredt antagelse – blandt elever og studerende, men også i samfundet generelt – at *alle jo kan engelsk*. Uenigheden om engelskfagets rolle og fremtid kommer også frem som en diskussion i respondenternes besvarelser om engelskfagets indholdsområder, kernestof, afgrænsning og prioriteringer.

Afsluttende kan der ud fra respondenternes besvarelser opstilles to modsatrettede, men ikke nødvendigvis gensidigt udelukkende, holdninger til det at være engelskunderviser i dag. Nogle respondenter udtrykker stor glæde over at være engelskunderviser, mens andre beklager rammevilkårene. De to vidt forskellige positioner understreger endnu engang billedet af engelskfaget i en brydningstid og peger på behovet for en gen- og gennemtænkning af engelskfaget på alle uddannelsestrin.

Opmærksomhedspunkter

Overordnet set tegner der således sig ud fra vores analyse af respondenternes besvarelser af spørgeskemaet et behov for en videre diskussion af engelskfagets fremtid og identitet. Det gælder i et tværgående perspektiv på tværs af grundskole, ungdomsuddannelse og videregående uddannelse, men også internt på de tre uddannelsestrin. Derfor bør der skabes rammer for, at drøftelserne af de tendenser og didaktiske fikspunkter, som fremtræder i denne rapport, kan udbredes og intensiveres i forskellige sammenhænge.

I tråd med dette understreger undersøgelsen også, at selvom engelskfaget deler mange udfordringer med tysk-, fransk- og spanskfaget, hvor der er gennemført lignende undersøgelser blandt undervisere på alle tre uddannelsestrin, så har engelskfaget også nogle unikke udfordringer. De særlige udfordringer for engelskfaget knytter sig til engelskfagets status som et fag, der følger eleverne fra 1. klasse gennem ungdomsuddannelserne og for nogle ind i de videregående uddannelser, og at engelsk er et sprog, som mange danskere bruger både som arbejds- og studiesprog og i deres fritids- og hverdagsliv. Disse udfordringer forstærkes af en fremherskende, men uproduktiv opfattelse af engelsk, som noget man bare kan, og som vi er gode til i Danmark: *Alle kan jo engelsk*.

Vi ser på baggrund af undersøgelsen behov for at samle yderligere viden om række emner inden for engelskfaget. Vores analyse af respondenternes besvarelser peger i særlig grad på et behov for mere viden på følgende områder, som vi anbefaler, at der iværksættes udviklingsprojekter til nærmere belysning af:

- Undervisningsdifferentiering i en engelskundervisning kendetegnet ved stor faglig og sproglig spredning (på tværs af uddannelsestrin)
- Når engelsk er vanskeligt (særligt i grundskole og ungdomsuddannelser)
- Pigerne i engelskundervisningen (særligt grundskole)
- Det obligatoriske engelskfag (særligt ungdomsuddannelser)
- Engelsk i samspil med andre fag (særligt i grundskole og ungdomsuddannelse)
- Skriftlighed og feedback i engelskundervisningen (på tværs af uddannelsestrin)
- Elever og studerendes opfattelser af, kognition om og motivation for engelskfaget - herunder en særlig opmærksomhed på forestillingen om, at alle kan jo engelsk (på tværs af uddannelsestrin)

Områderne optræder på listen i vilkårlig rækkefølge og er på ingen måde udtømmende. Vi foreslår, at ønskelisten – sammen med de øvrige indsigter fra dette projekt – bruges som afsæt for en række regionale netværksmøder, der inviterer engelskundervisere og andre relevante aktører til fælles drøftelse af engelskfagets fremtid på tværs af uddannelsessystemet i Danmark.